

Anto Stanić
Tko umije, njemu...?

Urednik
Anto Zirdum

Lektor i korektor
Milo Jukić

Kompjuterska priprema
Mario Lozančić

Naslovnica
Anto Stanić i Mario Lozančić

Izdavač „**Štamparija Fojnica**“

Naklada 500 komada

CIP

Anto Stanić

TKO UMIJE, NJEMU...?

Kreševo, 2010.

Jakom snagom svoje ljubavi
i svoje volje
možeš mijenjati i svoju
i sudbine drugih ljudi.

Anto Stanić, 23.IX.2010.

Upoznajmo Zlatana-Valentina

Zazvonio je telefon. Bilo mi je mrsko ustati, pošto sam u to doba dana uvijek odmarao. Ipak, kad je četvrti put zazvonilo, ustao sam i podigao slušalicu. Začuo se jasan, glasan i dostojanstven muški glas:

- Dobar dan! Oprostite na smetnji, jeste li Vi gospodin Anto Stanić, pjesnik, književnik?

- Da, ja sam - odgovorio sam pospano i pomalo mrzovoljno. Muškarac sa druge strane nastavi:

- Oprostite na smetnji, samo Vam želim dati pohvalu za Vašu poeziju, posebno za ljubavne pjesme, one mi se najviše dopadaju. Gledao sam sinoć emisiju na BH televiziji i želim upitati kako i gdje mogu dobiti pjesme koje su sinoć prezentirane? Preko informacija sam dobio broj Vašeg telefona. Volio bih se vidjeti s Vama, a ako je to izvodljivo, ako nije problem, Vi odredite mjesto susreta. Ja sam iz Bihaća, magistar sam ekonomskih nauka i radim na nekoliko fakulteta u BiH.

Prihvatio sam ponudu za susret i predložio da to bude u Sarajevu, u kavani „Imperijal“. Tu i inače odlazim jedanput tjedno i sastajem se s kolegama književnicima i ostalim poznanicima.

U dogovoreni dan došao sam prilično ranije od dogovorenog termina, jer sam imao i drugih dogovora, uglavnom vezanih za moj književni rad. Baš tog prijepodneva susreo sam se i sa velikim pjesnikom Admiralom, a nešto kasnije nam se pridružio i kolega Ivo Mijo Andrić.

Poslije drugog ili trećeg pića uronili smo u poeziju koja nas je ponijela čak na daleke Ande ili na plovidbu valovima Tihog oceana. Tko zna dokle bismo stigli, da moj mobitel nije zazvonio. Javio sam se, mada, gotovo da sam znao da je to čovjek s kojim sam dogovorio susret:

- Ja sam, onaj iz Bihaća! Tu sam pred „Imperijalom“!

Ispričao sam se kolegama, pozdravio ih, te sišao dolje, pred ulaz u kavanu. Ispred ulaza je stajao muškarac srednjih godina, uredan i veoma lijepog, gospodskog držanja. Pri pozdravu, ulasku i sjedanju za stol, upotrebljavao je fine i uvijek odgovarajuće izraze, a nije štedio ni komplimente.

Nismo se pridružili mojim kolegama koji su sjedjeli u drugom dijelu kavane; nisam ih htio opterećivati mojim novim poznanikom, pogotovo što sam ga i ja tek trebao upoznati. Sjeli smo za stol

na katu kavane, do prozora s koga se u svakom času vidi stotinjak ljudi koji, sa svojim brigama, željama, strahovima, prolaze Titovom ulicom.

Gospodin iz Bihaća odmah je nastavio svoju priču o želji da me upozna. Ponovio je nekoliko rečenica koje je priopćio i u telefonskom razgovoru: kako je gledao moj poetski film „Pečat moje duše“, koji ga oduševio, te kako me je želio upoznati i dobiti knjige s pjesmama koje je tom prigodom čuo.

- Zovem se Zlatan Tucak, rođen sam 1957. godine u Bihaću. Ekonomski fakultet završio u Sarajevu i Zagrebu, a magistrirao u Sarajevu. Predajem na dvama fakultetima u BiH. Volim poeziju, ona me opija, pomaže mi u osvajanju ženskih srca – izdeklamirao je kao da se predstavlja čovjeku koji će mu dati posao producenta ljubavnog filma.

- Onda tebi treba upravo ljubavna poezija - dodao sam više u šali nego zbilji, kao što gotovo svi činimo pri upoznavanju, nastojeći pripremiti teren za što opušteniji razgovor i moguće stvaranje prijateljstva.

S oduševljenjem je potvrdio, dok mu je pogled letio i šarao po ženama koje su u tom trenutku prolazile ispod prozora do kojeg smo sjedjeli. Čuo sam poneku njegovu opasku, izrečenu gotovo šapatom, u stilu: Uh, al' je ona dobra... Vidi je samo!

Bilo je ugodno ćaskati s novim poznanikom. Teme razgovora su bile lagane, a zajedničko im je svaki put bilo to što su se vraćale na temu koja dvojici

muškaraca i ne može lako dojaditi: na žene!

Pitao sam ga za bračno stanje, na što mi je, i to ponosno i oduševljeno, odgovorio da je oženjen i otac dvoje djece: kćerke i sina.

- Supruga je također fakultetski obrazovana, radi u rudarskom institutu. Imamo brak kakav se samo poželjeti može!

Radovalo me što takvo što čujem, pa sam dodao kako volim ljude, odnosno bračne parove koji znaju i umiju održati svoj brak.

- Teško je, ali treba u mnogim trenucima biti mudar, izbjeći svađu i pronaći kompromis za izlazak iz nastalih bračnih konflikta. Tako već više od četrdeset godina gasim i rješavam bračne nesuglasice. Kao takav, volim sve one koji su s ljubavlju ušli u brak, te ga uspijevaju i održati. Ljubav je osovina svijeta, treba je njegovati. S više ljubavi i tolerancije mogu se riješiti svi problemi na kugli zemaljskoj! – dodao sam, na što je moj novi poznanik nastavio hvaliti svoju suprugu i njihov brak, zbog čega mi je odmah postao još draži.

Naručili smo i drugo piće, nadovezivali priče, budili uspavane uspomene iz mladosti... Pogled mog poznanika, jak, oštar i probojan, letio je po kavani i po Titovoj ulici: shvatio sam da čovjek naprosto nema mira!

Preko puta nas pojavila se vrlo privlačna plavuša, a iz njega je prosto izletjelo:

- Bog te... jest lijepa!

Malo me zbunio, ne zbog ove plavuše, nego zbog tih silnih šaranja dvama plavim „radarima“. Nisam mogao spojiti njegov uzrast, obrazovanje i brak sa ovako mladalačkim ponašanjem.

- Prijatelju, ako smijem primijetiti, tebi su žene velika slabost?

- Sve dajem i sve ću dati za njih, naime, to je moj jedini „sport“. To je moj život, to je moje zanimanje i zato me ubuduće zovi Valentin! Svuda me tako zovu i ja to ime volim.

- A kako si dobio to ime? - upitao sam.

- Moj prijatelj iz Bihaća, također profesor u gimnaziji, Zvonko Ivić, dao mi je to ime nakon što se uvjerio koliko volim žene i koliko sam ih imao, obrazlažući to time što ga ime Valentin asocira na čovjeka koji ima uspjeha u ljubavi i u životu. Mada, hm, svetac Valentin je volio iskrene ljubavi, a avanture je proklinjao.

- Sveti Valentin blagoslivlja prave, vjerne i odane ljubavi - dobacio sam pomalo i ljutito, jer mi je tu bilo i svetogrđa, no nisam htio previše prigovarati čovjeku koji nije bio kršćanske vjeroispovijedi i nije morao znati što ovaj svetac točno znači katolicima.

Nekoliko sati brzo je prošlo. Bilo je ugodno i zanimljivo slušati novog poznanika i gledati kako njegove plave oči neprestano traže svoje mete.

Valentinu sam donio gotovo sve moje knjiga, uručio mu ih i ljubazno mu zahvalio na njegovoj želji da se upoznamo. Uzvratio je, odgovorivši kako je također obradovan poznanstvom i oduševljen mnome, pjesnikom, kako me kasnije zvaao. Pjesnik. I, poklonio mi turistički vodič Bihaća.

Nekoliko mjeseci nakon susreta u „Imperijalu“ nisam se čuo s Valentinom, ali su mi ponekad padala na pamet njegova dva plava nemirna radara. Mislim da je bila jesen iste te godine, listopad, kad mi je zazvonio mobitel. Javio sam se i prepoznao glas novog poznanika iz Bihaća. Poslije upita za zdravlje i obitelj, predložio mi je susret.

- Pjesniče, želja mi je da dođeš u Bihać i održiš promociju svog književnog opusa s akcentom na ljubavne pjesme.

Usljedili su komplimenti o pročitanim knjigama, te kako je fasciniran i kako bi volio da njegovi sugrađani upoznaju njegovog prijatelja Pjesnika. Odmah sam odgovorio potvrdno, a utvrdili smo i termin, posljednji petak u listopadu.

Sve poslove vezane za organizaciju promocije u Bihaću Valentin je preuzeo na sebe, moje je bilo samo da dođem. Također je rekao da će promocija biti održana u gradskom Domu kulture, a moje pjesme će odabrati on i jedna glumica, koja će ih na promociji

i čitati.

Dogovorenog petka sam s kolegom Mijom ranom zorom krenuo ka Bihaću. Stigli smo u rano popodne, a promocija je zakazana za devetnaest sati. Dobrodošlicu su nam priredili Valentin i njegov prijatelj Zvonko. Bio sam raspoložen, čemu je doprinijela lijepa i bistra rijeka Una, ali je na raspoloženje velikog uticaja imala i ljubazna dobrodošlica. Domaćini su nas odveli na ručak u hotel „Park“, gdje smo poslije i prenoćili. Smjestili smo se u restoran hotela, pored prozora koji je gledao na glavnu ulicu.

Ćaskanju, šalama i vicevima nije bilo kraja. Ne znam kad je jelo došlo, niti kad smo završili objed, jer je u dobrom i raspoloženom društvu vrijeme prosto letjelo.

Zvonko je također bio veliki veseljak i šaljiv džija. Mnogo se šalio na račun Valentina i njegovih ljubavnih avantura. Valentin je neke avanture negirao, za što nisam znao je li istina ili nije, ali istina je da niti jedna žena nije ušla u restoran ili prošla ulicom a da Valentin nije dao komentar: dobra, loša, dobre grudi, slabe noge i ...

U neko doba Valentin je ustao, ispričao se i krenuo do toaleta. Samo što se udaljio, Zvonko mi se obratio:

- Gospodine Anto, Valentin o tebi i tvojoj poeziji puno priča, svidio si mu se kao čovjek; zbog toga ti je pripremio današnju promociju. Valentin je, također,

dobar prijatelj i čovjek, samo ima jednu veliku manu: žene voli iznad svega! U tome je zanesenjak, nenadmašan, dan i noć može pričati o ženama i biti u njihovom društvu. Čule su za njega, kao dobrog ljubavnika, te i one njega opsjedaju.

Zvonko još nije ni završio rečenicu, a Valentin se vrati i upita:

- Je li me prijatelj otraćao?

- Samo sam rekao istinu – odvrati Zvonko.

Mijo i ja smo otišli u sobu kako bismo se odmorili, a ostali odoše svojim kućama. Dogovorili smo se da Zvonko dođe po nas u 18.30, a u međuvremenu će Valentin obaviti posljednje pripreme u Domu kulture i dočekivati posjetitelje. Očekivali su ih stotinjak.

Desetak minuta prije 19 sati i mi smo se pojavili na ulaznim vratima Doma kulture. Na Valentinov nagovor, dvadesetak do tada pristiglih posjetitelja aplaudirali su meni, Pjesniku, kako me je on zvao. Smjestili smo se i pričekali početak. Najviše posjetitelja stiglo je u posljednjih nekoliko minuta, a naša procjena bila je, ispostavilo se, prilično precizna – okupilo ih se stotinjak.

Prije najave promocije, upoznao sam mladu glumicu Sabinu Skopljak, veoma lijepu i simpatičnu ženu. Sve vrijeme, dok su posjetitelji pristizali, Valentin ih je jako ljubazno primaao, a pogotovo ženski dio. Čak sam uspio uočiti i par ljubljenja ruku. Moram priznati da sam zamijetio da na promociji nije bila

Valentinova supruga niti njegova kćerka, koja je tada išla u srednju školu, ali nisam obraćao pozornost na to.

Poslije najave promocije ljubavnih pjesama Ante Stanića, preuzeo sam riječ: zahvalio na dobrom posjetu, te uz ispriku ispravio najavu, rekavši da slijedi promocija cijelog mog književnog opusa.

Neću opisivati cijelu priču o mojih petnaest knjiga, već ću naglasiti kako je mlada glumica fascinantno odrecitirala nekoliko mojih ljubavnih pjesama. Nakon svake recitacije slijedio je gromoglasan pljesak, mada nisam uspio odgonetnuti je li to tako bilo zbog dobro izvedenih recitacija ili zbog mojih dobrih tekstova?! Bilo kako bilo, promocija je protekla više nego uspješno. Podijelio sam oko stotinu knjiga „Tebi ljubavi“ i još jednom se uvjerio da je moj novi prijatelj veliki, veliki ženskar... U svakom slučaju, bio sam mu jako zahvalan – nije lako organizirati promociju i još da na kraju sve ispadne ovako dobro!

Treći, četvrti ili bilo koji naredni susret s Valentinom neću detaljno opisivati, izuzev priča o njegovim ljubavnim uspjesima i neuspjesima o kojima mi je pripovijedao. Ali, najprije ću opisati kako je došlo do toga da mi Valentin otvori srce, te ispriča svoje priče.

Na jednom od naših susreta koji su uslijedili, bio sam slobodan upitati ga:

- Zašto Zvonko kaže da si veliki zavodnik, a što sam i ja primijetio? Čini mi se da ti ženske likove u svoj objektiv hvataš brže od blica?

Skoro ljutito je odgovorio:

- Ne jurim ja njih, one jure mene!

- Zašto ne jure mene?! – uzvratio sam protupitanje.

Čovjeka sigurno nešto tišti kada ima potrebu ispovijedati se; time zapravo traži medij kome bi ispričao svoju priču. Dapače, on me je i tražio kako bi nekome neutralnome priznao kako je imao odnose sa mnogo žena, kako je taj broj velik. Kada sam to shvatio, počeo sam ga još pažljivije slušati. Ispovjednička poza doista pomaže ljudima da se otvore. Nekoliko puta je naglasio kako se on time ne hvali, jer je to za njega obična priča, svakodnevní život, nešto što on ne smatra posebnim uspjehom. Tvrdi kako je za njegove ljubavne avanture kriva njegova mama, koja ga je rodila privlačnog, a tek potom i žene koje ga salijeću.

- Moram priznati da je moj glavni „sport“, od djetinjstva do danas, upoznavanje, odnosno šarmiranje žena koje mi se sviđaju, pošto život ima smisla jedino ako je prožet ljubavlju. Moje plave oči i genetski kod za šarmiranje podariše mi roditelji. Zašto se još od djetinjstva bavim osvajanjem žena, doista ne znam.

Mogući razlog je to što sam kao mali čitao romane o osvajanju ženskih srca ili mi je to sudbina propisala, no sada ništa od toga ne mogu sa sigurnošću ni negirati, ni potvrditi. Čitao sam puno ljubavnih romana i od starijih kolega slušao o osvajanju žena.

- A tvoj otac?! – zapitao sam, pokušavajući ga još malo usmjeriti na djetinjstvo.

- Moj otac je umro dok sam bio mlad, tako da ne znam sličim li na njega ili na nekoga iz našeg roda ili sam ja taj koji treba nadoknaditi to za sve naše prethodne generacije predaka – odgovori on kratko, kao da se ne želi suočiti sam sa sobom, pa se okrenu ekonomici svog ljubavnog života.

- Mi ekonomisti to bismo nazvali podvlačenjem salda o tome koliko žena sam imao u zagrljaju. Brojka je velika. Naravno da nisam brojao, ali kada uzmem mjesečni, odnosno godišnji prosjek, približim se brojcima u koju čak ni ja ne mogu povjerovati! – pričao je mirno Valentin. - Ponekad me obuzme stid zbog svega toga, no, sjetim se da su u većem postotku krive i žene, pa mi je lakše i onda ponovno nastavljam sa svojim „sportom“. Bojim se tvoje osude, pa ću reći: Na poslu sam bio, a i danas sam, savjestan i marljiv, dobro zarađujem kao profesor, a također i obavljanjem mnogih honorarnih poslova. Moja supruga radi i dobro zarađuje, tako da nam je i materijalna situacija na zavidnoj razini. Kćerka i sin su zadovoljni, lijepo se razvijaju i čini mi se kako me vole i poštuju kao oca. Posljednjih godina problem

predstavlja jedino moje često odsustvovanje od kuće, zbog predavanja na dvama fakultetima.

Djeca bez oca sigurno stasaju prije, pa tako ranije postanu i seksualno aktivna, uspio sam zaključiti u sebi dok se on trudio biti iskren u svome ispovijedanju i pokušaju da sam dokuči kako se našao na životnoj autostradi sa puno traka.

- Ovaj „sport“ u koji sam uskočio u šesnaestoj godini ne preporučujem nikome i ne hvalim se njime – nastavio je Valentin. - Ispričat ću kako je sve počelo i što se dešavalo. Naravno, niti hoću niti mogu opisati sve te avanture i zagrljaje, ali ću opisati kako sam počeo. Prošetat ću kroz najzanimljivije avanture svojeg mladalačkog pustolovstva. Priznajem da sam se zaljubljavao samo par puta u ranoj mladosti. Kasnije sam se zaljubio još samo jednom, u moju današnju suprugu, i moram priznati, u nju sam i dandanas zaljubljen. Sve ostalo su bile samo prolazne avanture. Danas i sam pokušavam shvatiti kako i zašto se to tako razvijalo, ali još nisam našao odgovora.

Valentin na valovima ljubavi

U svojoj četrnaestoj godini osjećao sam se kao prava muškarčina. Svakog jutra me ćuna budila na pišanje i razmišljanje: zašto je svakog jutra veća i veća? Njena veličina ponekad me čak i plašila! Usto, nekako istovremeno me sve više i više vukla želja za curicama. Rado sam se miješao u njihovo društvo i promatrao im obline, a pogotovo one koje su imale razvijene grudi. Želja za druženjem s lijepim i razvijenim djevojčicama postala mi je opsesija. Moj prijatelj iz ulice bio je stariji od mene tri godine. Zvao se Damir. Pričao mi je, mada ne znam da li se hvalio, maštao ili je bila istina, kako je imao odnose sa jednom djevojkom. Ne samo to, nego mi je detaljno pričao o tome i savjetovao me kako ću i ja doći do cure koju ću ljubiti i ...

Damir je govorio:

- Moja mama mi uvijek govori kako, ako se želim svidjeti djevojka, moram biti čist, čistih i urednih

zubi, uredne odjeće, frizure i kose, lijepog i kulturnog ponašanja, nikada ne psovati, uvijek djevojkama davati komplimente, pa čak i kad ih ne zaslužuju, jer to djevojke i žene jako vole.

Savjete Damirove mame razumio sam i prihvatio bolje nego bilo koji savjet mojih nastavnika. Mnogo sam razmišljao o njima, ubacio ih u svijest i počeo ih primjenjivati.

S komplimentima nije išlo baš najbolje. Kad bih izgovorio te lijepe riječi, zacrvenio bih se zbog srama, ali kad sam vidio kako me poslije toga djevojke ljepše gledaju, nisam odustao do dana današnjeg. Počeo sam i ja dobivati komplimente. Poštovao sam „savjete“ i dotjerivao se svaki dan. Bio sam sve hrabriji i snažniji u želji da prilazim čak i djevojkama ljepšim i starijim od mene. Ti komplimenti i razmjena udvaračkih namudrivanja izgrađivali su u meni samouvjerenog mladića koji smije prići i najljepšoj djevojci.

Damir se hvalio ljepoticama koje su zaljubljene u njega, a ja sam zaključio kako ću imati djevojku ljepšu od Damirove, da ću je ljubavno zadovoljiti i dovesti do ludila, tako da ne može spavati od razmišljanja o meni, te kako će jedva čekati da me ponovno vidi. Vrijeme je prolazilo, a ja sam se doista izgradio u takvog momka. Naravno, sve je to bila teorija, a zagrljaji i ostalo uslijedilo je tek je u mojoj šesnaestoj godini.

U Sarajevu sam pohađao srednju ekonomsku školu. Stanovao sam u đaćkom domu na Mejtašu.

Odmah po dolasku primijetili su me kao urednog, pedantnog i dobrog učenika. Takav sam bio i u domu u kome sam stanovao. Dobio sam zaduženje da poslije ručka vodim razglasnu stanicu, puštam glazbu i javljam se na telefon.

I tako se jedanput neka djevojka prihvatila telefona i zvala nekog Slobodana iz našeg doma. Danima sam ga pozivao na razglas da se javi na telefon djevojci rodnom iz Vareša. Danima je zvala, a Slobodan se nije javljao.

Moram priznati, da mi je to zvanje bilo dosadilo. I tako, pomalo ljutit, na jedan njen poziv rekoh:

- Mogu li ga ja zamijeniti?

Nasmijana i iznenađena rekla je:

- Ako si lijep, možeš ga zamijeniti. Dođi sutra u osamnaest sati, na Trg Oslobođenja.

Dogovoreno, izvršeno. Sjedio sam i čekao ispred Ekonomskog fakulteta. Točno u osamnaest sati jedna djevojka je išla prema meni. I dok je izgovorila riječ, prepoznao sam joj glas, ustao i pošao joj u susret.

Primijetio sam da je puno starija, krupnija od mene i teško mi je reći, ali, puno ružnija. Pričali smo o njenom upornom zvanju Slobodana, a ona, Tihana, tako se zvala, priznala je kako je bila zaljubljena u Slobu, kako joj je okrenuo leđa i kako je zbog toga odlučila naći se sa mnom. Prisjetio sam se svih onih Damirovih „lekcija“, koje sam u sebi ponovio stotinu puta, pa sam Tihani počeo dijeliti komplimente, što

je uskoro donijelo rezultat: nakon što smo se neko vrijeme, šetajući, držali za ruke, moja ruka je prešla na njeno rame, a onda su pali i prvi poljupci.

Tako smo narednih dana Tihana i ja nekoliko puta izašli u šetnju Titovom ulicom.

Jesen je ulazila u Sarajevo i počela je svojim bojama davati novi izgled parkovima i prirodi oko Sarajeva. Jednog dana predložio sam sastanak u prirodi, uz Miljacku, iza Bembaše, a ona je prihvatila bez imalo razmišljanja i oklijevanja.

Mrak se spuštao dok smo Tihana i ja bili spojeni u jedno tijelo i gubili dah od silnih strasti koje su izvirale iz mladih tijela. Nisam imao nikakvog iskustva, pa je ona vodila ljubavnu igru. Nismo imali vremena ni strpljenja otići negdje gdje bismo mogli biti potpuno sami, već me uvela u obližnju malu šumu i započela sa izlijevanjem svoje strasti prema meni. Luđački me ljubila, dodirivala, čupala tijelo, skidala svoju i moju odjeću i završila igru... Što se sa mnom događalo nisam bio svjestan, jer mi je bilo nejasno, ali fino i mnogo više od toga.

Još nekoliko puta sam izašao s Tihanom. Poslije toga je više nisam ni vidio, ni čuo. Život je tekao dalje, a ja sam iz dana u dan nastavio pljačkati njihove, ženske osmjehe s poljupcima.

Istina je da Tihanu nisam više nikada vidio, ali

je ipak nisam nikada zaboravio. Pokazala mi je i uvela me u svijet tjelesnog uživanja, koje je tijelo mladića naslućivalo nagonski, ali vrlo strastveno. Razbila je u meni strah i otkočila sve kočnice koje sam imao pred nepoznatim, dala mi volju i snagu za buduće kontakte s djevojkama. S Tihanom se led otopio i pretvorio u ugodnu vodu u kojoj još uvijek plivam sa uživanjem.

Nedugo nakon toga, na zabavi u plesnoj dvorani „Fis“ šarmirao sam jednu crnku i morao se podosta truditi i čekati dok je došlo do ljubavne igre. Poslije nekoliko susreta došao je kraj. Sreća je bila da se nisam zaljubio, što bi bio problem, jer je ona mene ostavila. Nisam tugovao, krenuo sam u akciju za novom djevojkom ili, kako se tad govorilo, “trebom”.

Upoznavanja, zabavljanja i rastanci s novim djevojkama bili su česti, ali uvijek bez zaljublivanja. Zavodljivim pogledima i strastvenim poljupcima osvajao sam i krao srca srednjoškolki, kako starijih, tako i mlađih od mene. Nemojte pomisliti kako sam u tome razdoblju samo jurio djevojke i kako nisam učio. Naprotiv, uvijek sam bio vrlo dobar i odličan učenik. Veoma je važno bilo i to što sam mnogo čitao i izgrađivao dobar rječnik.

Moram priznati da sam volio ljubavnu literaturu, te sam iz nje crpio osnovna znanja i pouke za svoja buduća iskustva. S koliko sam djevojaka bio, nikada nisam brojao, niti je to bilo moguće tada, a sada pogotovo.

Zavučeno negdje u dubokoj podsvijesti, uvijek

mi je izranjalo sjećanje na savjete Damirove mame: „Treba biti uredan, mirisan i kulturno nametljiv.“ To mi je puno pomagalo.

Mnoge djevojke sam promijenio u ekonomskoj školi i sa svima sam ostao prijatelj, pa sam, ukoliko sam to htio, uvijek mogao ponovno izaći sa mnogima od njih.

Dugo vremena, bolje reći dvije školske godine, primjećivao sam jednu plavušu kako me miluje pogledom. Kad god bih je pogledao, ona bi sakrila pogled i plaho kao srna pobjegla među ostale učenike. Tako je bježala sve do jedne radne akcije u Kovačima, u sklopu koje je naša škola uređivala sportsko igralište. Bilo je nas oko stotinu pedeset i stali smo u dvije skupine kako bi nas rasporedili. Odmah do mene je stajala Jasmina, tako se zvala djevojka s kojom sam se „gledao“. Pogledao sam je i prikovao pogled na njene grudi. Vidjela je i počela drhtati kao jasikov list. Upijao sam njenu ljepotu i njenu zbunjenost. I ja sam drhtao i bio zbunjen. Na trenutak mi je sinuo Damirov savjet: „Ako počneš drhtati kada ugledaš simpatiju, to je zaljublivanje!“

I doista, od toga dana Jasmina i ja se nismo rastajali i bili smo skupa kad god smo imali priliku. Postao sam ljubomorani i tada sam prvi put otkrio što je to ljubomora i patnja kada nisam pored voljene osobe. Cijela ekonomska škola se divila nama dvojica, našem cvrkutanju, nježnostima, poljupcima i uzajamnoj pažnji. Ta je zajednička sreća trajala do

ljetnog raspusta, kad sam morao poći majci u Bihać.

Tužan i težak je bio taj rastanak. Puno poljubaca, suza i milovanja na autobusnoj stanici. Autobus je krenuo, a meni se kugla zemaljska počela okretati, i autobus i putnici, i nikako da stane, a Jasmina je lelujala u kozmosu i nisam je mogao dohvatiti. Ako sam nekad i sumnjao da je zemaljska kugla okrugla, tada sam se uvjerio. Prije ove iskrene mladalačke ljubavi nisam znao da ljubav ujedno može biti i tolika patnja. Tek tada sam spoznao kako u prirodi postoji ravnoteža: tko voli, taj i pati, naravno, ako iskreno voli. Kad se kugla zemaljska prestala okretati, autobus je već jurio kroz Kiseljak, ka Jajcu i Bihaću.

Nisam bio zaboravio Jasminu, ali je ona zaboravila mene. Tijekom raspusta nekoliko puta smo se čuli telefonom. U Sarajevo sam se vratio dan prije polaska u školu u novoj školskoj godini, u četvrti razred, i jedva sam čekao vidjeti je. No, moj svijet se brzo srušio: ugledao sam je ispred škole, u društvu nekog frajera koji ju je dopratio i poželio joj sretan početak nove školske godine!

Ona je bila jedina djevojka koju nakon tog viđenja nikada nisam pozdravio, ali je bila i jedina dotad u koju sam se zaljubio. Žao mi je što sam se zbog tog razočaranja u ranoj mladosti kasnije vjerojatno svetio drugim djevojkama. Ponekad nas događaji iz djetinjstva i mladosti odrede za cijeli život.

Sve što je lijepo brzo prođe, pa je tako bilo i sa mojim učeničkim danima u Sarajevu.

Po završetku ekonomske škole morao sam se, zbog lošeg materijalnog stanja, odmah zaposliti. Iako sam jako želio odmah nastaviti studije, nisam to mogao, jer je novac za preživljavanje bio prioritet. Srećom, brzo sam se zaposlio. Osjećao sam se u svemu najbolji, ali ubrzo me je život u svakom pogledu spustio na zemlju.

Kao zaposlenik u stambenoj zajednici, imao sam malo posla, a plaća je za ta vremena bila dosta dobra. Stanovao sam i hranio se kod mame (imala je mirovinu), a moja plaća služila je samo za moje izlaske i avanture. Lijepo sam se odijevao, kupovao skupe parfeme, te kontrolirao svoje ponašanje uz izbjegavanje alkohola. Takvog su me primjećivale sve djevojke u Bihaću. Koristio sam svoje adute i izlazio u mnoge kafiće, koji su u mome gradu nicali kao gljive nakon kiše. Svaki izlazak - druga djevojka! Zaljubljivale su se, proganjale me, tražile, a telefon zvonio neprestano. Majka se ljutila, a ja sve više postajao svjestan da sam se svakoj svetio zbog razočarenja sa Jasminom.

Vrijeme je prolazilo, život tekao, a moja životna lađa ostajala je bez kormilara. Sve više i više moja lađa je plutala bez moje kontrole, gubio sam se, obuzimao me strah da ću ostati bez toliko željenog fakulteta. Razmišljao sam: Plaću ionako potrošim na izlaske s prijateljima i djevojkama, pa zar nije bolje

da studiram i novac trošim za školovanje?

Poslije dvogodišnje pauze, upisao sam se na Ekonomski fakultet u Sarajevu, i to kao izvanredni student, budući da sam istovremeno morao raditi i zarađivati za studiranje. Ispite sam polagao redovito i tako „očistio“ prvu i drugu godinu fakulteta. Na nagovor nekih prijatelja, treću i četvrtu godinu upisao sam i završio u Zagrebu, također na vrijeme, u roku.

Ako mislite da sam mirovao za vrijeme studiranja, kada je o djevojkama riječ, varate se! Naravno, više vremena sam provodio učeći, a manje sam izlazio. Ljubavnih avantura i ljubavnih igara bilo je napretek. Nisam bio uporan samo u jurenju djevojaka, bio sam još uporniji u učenju. Naime, mislim da sam znao dobro isplanirati vrijeme. Dobro isplanirano vrijeme je pola uspjeha, stigneš svugdje i uradiš sve.

I tako, jednog popodneva morao sam putovati u Zagreb. Putovao sam vlakom. Ušao sam i tražio slobodno mjesto za sjedenje. Ugledam jedan kupe u kome sjedi lijepa mlađa žena. Sama.

- Je li slobodno? – upitam s vrata.
- Nije slobodno! - odvrtila je ljutito i drsko.

Pomislio sam kako očekuje društvo i nastavio dalje tražiti slobodno mjesto. Stigao sam i do vagon-restorana, a slobodno mjesto nisam pronašao. Popio sam kavu i ponovno krenuo u potragu za jednim mj-

estom. Noć je već davno pristigla u vlak, morao sam malo i odspavati.

U neko doba ponovno sam došao do kupea u kojem je sjedila mlada žena. I dalje je bila sama, pa sam ušao i sjeo bez pitanja. Ljubazno sam je pozdravio, na što se ona okrenula i nešto opsovala.

Na moju primjedbu kako njeno ponašanje nije u redu prema čovjeku koji joj ništa nije skrivio, dodala je :

- Ma, idi u pizdu materinu!

Suzdržao sam se od najgoreg i dobacio:

- Imam kući lanac za one koji se tako ponašaju, koji psuju!

Zaplakala je, obrisala suze maramicom i počela se suludo smijati. Još jednom me poslala tamo gdje sam bio kao beba i bez ikakvog uvoda počela svoju ljubavnu jadikovku:

- Svi ste vi muškarci gadovi: šarmirate, obećavate vile i kule, a kad se udamo, vi gola bijeda, nemate što ni jesti!

Nakon nekoliko sekundi tišine, nastavila je istim tonom:

- Upropastio mi mladost, budućnost, volju za životom. Dabogda mrtav bio!

- Tko to, ženska glavo? - upitao sam.

Ton joj potom postade mnogo blaži. Opet se

rasplaka i kroz suze nastavi:

- Zovem se Ankica. Ja sam iz predgrađa Bihaća. Prije dvije godine sam bila u Zagrebu i u jednom kafiću upoznala najljepšeg i najšarmantnijeg mladića kojeg sam u životu vidjela. Zaljubila sam se, dozvolila da me vodi kući. U ljubavnim strastima nisam imala kontrole, nisam znala što radim i kuda idem. Kad je svanulo, postalo mi je jasno da se nalazim u ciganskom naselju. Ni pobjeći nisam mogla. Za nekoliko sedmica sam saznala da sam trudna!

Opet je obrisala suze, ispuhala nos u maramicu i nastavila:

- Narednu godinu i pol živjela sam u jadu i bijedi. Ni koraka od sebe mi nije dao napraviti. Bilo je dana kad sam jela samo suhi, stari kruh. Rodila sam krasnog dječaka. Kad sam uhvatila priliku, pošto je on otišao skupljati stari bakar, pobjegla sam s djetetom; kome drugom, nego svojim roditeljima.

- Kuda si sada pošla? – upitao sam.

- Idem po moje stvari koje su mi kupili roditelji i donijeli u praznu kuću. Uzet ću policiju, unajmiti manji auto, utovariti stvari i - pravac Bihać!

Ponudio sam se za pomoć, za sutra, kad se budu utovarale stvari. Postala je ljubaznija, zahvalila se i prihvatila moju ponudu: sutra u deset sati. Tako je i bilo.

Na sreću, njen muž nije bio kod kuće. Utovarili smo stvari i udaljili se iz romskog naselja. Ja sam ot-

išao na fakultet, a Ankica s vozačem kamiona u Bihać. Nije mi dugo trebalo da zaboravim i Ankiću i njenu „udaju na prvi pogled“.

No, poslije izvjesnog vremena, u uredu stambene zajednice zazvonio je telefon. Kolegica mi je dodala slušalicu i rekla da je poziv za mene. Začuo sam ljubazan ženski glas. Zahvaljivala se i ispričavala za ponašanje pri susretu u vlaku za Zagreb. Bila je to Ankica: “Željela bih da dođeš u subotu večer kod mene!”

Prihvatio sam poziv i otišao tamo gdje je rekla da stanuje. Sve je bilo spremno za najljepšu noć provedenu s jednom ženom. Roditelji su sa njenim sinom otišli u goste i vraćali su se tek u ponedjeljak.

Poslije dvije noći provedene sa Ankićom, pomislio sam:

- Ili je završila ljubavnu školu ili ju je njen Cigo dobro naučio toj erotici? Od tjeranja u pizdu materinu pa do tjeranja u rajске ljepote ljudske ekstaze nije nam trebalo mnogo. Otpratila me daleko od svoje kuće i poklonila mi nešto upakirano u bijeli papir, naglasivši da ne otvaram odmah.

Bio sam znatiželjan i kada sam odmakao iz vido-kruga, odmotao sam poklon koji me oduševio: bio je to bijeli džemper sa inicijalom V na prsima.

Ankica i ja smo se viđali, voljeli i divili se jedno drugom dugih petnaest mjeseci. To je bila moja najduža ljubavna veza. Lijepe stvari i lijepi doživljaji se

ne zaboravljaju lako, a često se u starosti i živi od takvih uspomena.

Jedan moj dobar prijatelj javio mi je da turistička agencija iz Bihaća traži djelatnika koji bi obavljao poslove vodiča za ekskurzije i druge grupne posjete po Jugoslaviji i Europi. Nakon što sam čuo uvjete za radno mjesto, odmah sam se prijavio. Toga prokletog novca nikada dosta!

Direktor agencije me poznao iz viđenja i čuo da sam marljiv i školovan. Narednog prvog u mjesecu prešao sam na gotovo duplu plaću, besplatna putovanja, avanture... To mi je mogao podariti samo dragi Bog, na čemu sam mu bio zahvalan.

Jedno od prvih putovanja bilo je u Mađarsku. Pratio sam i vodio brigu oko dvije stotine učenika raspoređenih u četiri autobusa. Putovali smo u jedno malo mjesto na Balatonskom jezeru. Posrednik između tog malog mjesta i agencije iz Bihaća bila je mlada mađarska turistička djelatnica, koja je, što je najvažnije, govorila i jezik našeg podneblja.

Ljubazno nas je dočekala, smjestila, brinula o svima, a pogotovu o meni. Sjećam se da se zvala Greta. Odmah mi je rekla kako sam lijep i šarmantan, ali da iz poslovne etike ne želi imati nikakvu ljubavnu vezu sa mnom, iako joj o tome nisam rekao ni riječi, pa sam se pomalo čudio i sam sebe zapitao: nije valjda

dovoljno da me vide i da odmah znaju šta smjeram?!

Upoznala me sa mnogim Mađaricama, još ljepšim, ljubaznijim i šarmantnijim od nje. I, zaista, za pet dana boravka u Mađarskoj zabavljao sam se i spavao sa četirima Mađaricama.

Jedne večeri bilo je i problema. Na recepciji hotela su me čekale dvije djevojke s kojima sam već bio. Nisam htio prići nijednoj. Počupale su se za kose, misleći da su jedna drugoj krive zato što nisam htio biti sa svakom od njih pojedinačno. Uzeo sam treću pod ruku i otišao šetati uz obalu prekrasnoga jezera. Noć se ogledala u jezeru: pun mjesec se kupao, zvijezde su plivale s ribama, a tisuće svjetiljki u jezeru je pravilo najljepši odsjaj. Mlada djevojka i ja uronili smo u taj spektar, otputovali smo u ljubavnu bajku. Sve što je lijepo kratko traje, ali to lijepo nerijetko daje smisao cijelom životu.

Pet dana je prošlo kao san, morali smo nazad u Bihać. Teško je bilo napustiti tu istinitu bajku. Učenici su bili poslušni svojim nastavnicima, nastavnici su slušali mene i tako smo se sretno i veselo vratili u Bihać.

Bilo je još zanimljivih putovanja s mojom turističkom agencijom.

Jednom prilikom autobus je jurio pravac Jajce, Sarajevo, Foča... U njemu smo putovali dvojica vozača i ja. Kad smo iscrpili gotovo sve teme za razgovor,

umorni od treskanja praznog autobusa, uglas smo se složili da odmorimo na jednom proširenju kod Foče, uz most na Drini.

Vozači su iznijeli hranu, položivši je na travu pored autobusa. Dok su oni pripremali hranu, prošetao sam do mosta s namjerom da mokrim. Dok sam se približavao mostu, ugledao sam mlađu ženu naslonjenu na ogradu mosta.

Upitao sam je, onako, iz čista mira:

- Je li ti to mene čekaš?

- Ne čekam ni tebe, niti ikoga drugog - odgovorila je ljutito i zbunjeno, a ja sam tek tada vidio unezvjeren izraz njenog lica. - Bježi od mene, skačem u Drinu! - rekla je i zaplakala.

Polako sam se približavao djevojci, iako je to bilo rizično. Pokušao sam izgledati opušteno, potrudivši se da na mom licu ne ugleda nekakvu prijetnju; to bi moglo samo zapečatiti njene samoubilačke namjere i pretvoriti ih u djelo. Počela je vrištati i još je jače zaplakala. Pomislio sam da će doista skočiti, pa sam glasno dobacio:

- Čekaj, skačem i ja sa tobom!

Bila je u nedoumici, što uraditi. Iskoristio sam trenutak, zgrabio je za ruku, trznuo prema sebi i odveo dalje od mosta. Psovke, proklinjanja, suze, ispadali su iz nje, a sve to, kako sam za tih nekoliko minuta doznao, zbog nekog delije u kojeg se slijepo zaljubila, a toga jutra vidjela ga je u Foči u zagrljaju

s drugom.

Ispalio sam i ja par pogrđnih riječi na račun tog nepoznatog delije i bezobraznika. Vidio sam da joj je puno lakše, kao da je, gledajući u Drinu i razmišljajući o najgorem, ipak negdje na dnu podsvjesti, „tražila“ nekoga tko bi je odgovorio od njene namjere. Dodao sam:

- Toliko je muškaraca na ovom svijetu koji te žele, takvu mladu i lijepu: evo, na primjer - ja!

Pogledala me, pa me odmjerila od glave do pete. Izraz na njenom licu govorio mi je da joj se sviđam, a oduvijek je vrijedila ona: Tko uspije utješiti ženu, već je našao mjesto u njenom srcu! Uhvatio sam je za ruku, zagrlio i odšetali smo iza mosta do jedne livade. Trava je bila gusta i topla od sunca koje je bilo visoko na nebu.

Iako baš i nisam očekivao da će se sve odigrati tako nabrzinu, desilo se: igrali smo se, kratko, ali slatko. I dok sam se oblačio, vidio sam jednog od vozača kako motri na mene, brinući da se ne „utopim“ u toj travi. Djevojku koju sam spasio od skoka u Drinu, nikad više nisam vidio, a sjećanje na most pored Foče ostat će mi u uspomenama dok sam živ.

Puno toga nepredvidivog se dogodi čovjeku, samo se u takvim situacijama treba brzo snaći. Kažu da se snalaženje u iznenadnim životnim situacijama naziva inteligencijom.

U turističkoj agenciji ostao sam osam godina. Radio bih još i duže da me predsjednik Općine Bihać i sekretar Komiteta ne pozvaše na razgovor. U zakazano vrijeme došao sam u bihaćki Komiteta. Sekretar Komiteta i predsjednik Općine odmah su se počeli šaliti na moj račun:

- Treba nam jedan ženskar, direktor za tvornicu u kojoj su, od stotinu radnika, njih devedeset žene.

Riječ „ženskar“ me zbunila i uozbiljila, za spomenutu tvornicu sam znao, jer su njeni djelatnici jednom putovali na more preko agencije u kojoj sam radio.

Primijetili su moju ozbiljnost i prešli na stvar:

- Mladi druže, poslije dužeg razmišljanja o novom direktoru tvornice „Ženska konfekcija“, odlučili smo ponuditi tebi to mjesto – kazao je predsjednik ozbiljnim tonom.

- Upoznati smo s tim da nisi član komunist, ali ćemo to ovog puta zanemariti, znamo da si „na liniji“ – dodao je, pa nastavio: - Tvornica je trenutno u nešto težoj situaciji, potrebno je dosta truda, rada, razmišljanja; ti i onako voliš komunicirati sa ženama, a mlad si i školovan, perspektivan kadar, mi ti vjerujemo i sigurni smo da ćeš tvornicu uspjeti izvući iz krize. I ti se sigurno želiš dokazati!

Naravno, mislio sam u sebi, naravno da se želim dokazati kao direktor, i to u tvornici u kojoj radi devedeset žena! Tu mora biti izbora, i to kakvog izbora, razmišljao sam kimajući glavom i slušajući pre-

dsjednika Komiteta pomalo odsutno, iako je njima dvojici izgledalo kako ih pažljivo slušam. No, čim sam se „osvijestio“, u glavu mi je došlo da nije baš sve tako sjajno! Tada sam samo naslućivao, još pomalo zbunjen iznenadnom ponudom, a mnogo kasnije ću shvatiti da je to, što sam prihvatio poziciju direktora u spomenutoj tvornici, bio itekako kriv potez! Napustiti onako lijep i bajkovit život u agenciji i doći u tolike probleme, doista je bilo nepromišljeno!

Vratio sam se kući, nervozan i pomalo ljut, te zamolio majku da nam napravi kavu. Popili smo kavu, no ja nikako nisam mogao doći k sebi, koliko zbog obećanja koje dadoh, toliko i zbog one riječi „ženskar“, izrečene u šali u kojoj je, međutim, očito bilo i mnogo zbilje. Mislio sam da za moje ljubavne avanture ne zna nitko osim mene, a za neke od njih još samo Damir, no, eto, izgleda – sve se sazna!

Otkuda sad to? Dva čelna čovjeka općine mi prigovoriše i gurnuše me u tvornicu među žene! Te noći dugo nisam mogao zaspati zbog one riječi „ženskar“.

Pitao sam se: Otkuda li samo oni znaju za moje ljubavne avanture? Ne daj Bože da je tako i nešto drugo skriveno, nešto što je možda mnogo opasnije - oni bi saznali! Sjetih se izreke: „Zaklela se zemlja nebu da se ništa ne može sakriti“. Kleo sam se u sebi da Damiru više nikada ništa neću reći u svezi sa mojim ljubavnim pustolovinama, pa makar se nikad nemoao kome pohvaliti.

Sna nisam imao, misli su mi letjele, tražio sam razna opravdanja za riječ “ženskar”. Ta riječ mi je stvarala gorčinu, ali sam pokušavao naći i kakvo-takvo opravdanje. Pa, Bože moj, mislio sam, kada su sekretar i predsjednik bili mladi, sve je, u svakom pogledu, bilo drugačije: teže se dolazilo do djevojaka! Vremena se mijenjaju, žene ostvaruju svoja prava, slobodne su u svakom pogledu: puše, šale se, izlaze u kafiće, dobacuju i šarmiraju one koji im se sviđaju, izjavljuju želje i osjećanja. Nisam ja kriv što živim u ovom vremenu, a i što poštujem savjete moje i Damirove mame!

Riječ „ženskar“ je dugo vremena odzvanjala u meni i stvarala mi neugodan osjećaj. Činilo mi se da više nikad neću prići niti jednoj djevojci. I, doista je to potrajalo: čak - deset dana!

Na oproštajnom druženju, organiziranom u povodu mog odlaska iz turističke agencije, bio sam i više od zavodnika. Osvanuo sam u krevetu s dvjema djevojkama i zakleo se da se to nikada više neće ponoviti! Dok ne ispadne prva prilika, a prilike su stizale jedna za drugom.

Direktor liječi svoje radnice

Preuzeo sam dužnost direktora u Konfekciji. Mnoge probleme u poslu neutralizirala su moja putovanja u sklapanju poslova i naplate prodane robe. Suradivali smo s Njemačkom, Francuskom i Španjolskom.

Nisu to bila putovanja na kojima sam imao samo ljubavne avanture, nego su bila veoma uspješna i na poslovnom planu. Bilo ih je mnogo, ali za dvije godine tvornica je isplivala iz svih dugovanja; jedino sam ja ostao dužan mnogim radnicama koje su mi na razne načine davale znakove kako žele sa mnom u život.

Ponekad su mi na pamet padali sekretar i predsjednik:

- Recite tko je kriv, one koje mi se nude ili ja koji ih ne odbijam?!

U samom početku mog direktorovanja doživio sam i nekoliko neugodnosti.

Naime, nakon nekoliko mjeseci rada, moja tajnica je morala napustiti posao zbog ljubomore svoga muža. Bilo mi je veoma žao zbog svega. Jest da sam je šarmirao, ali što se tiče posla, bila je bolja od svih koje ću kasnije imati. Muž je, međutim, bio ljubomoran i zabranio joj nastaviti raditi u tvornici, pa je moje šarmiranje na kraju ispalo uzaludan trud.

Također, poslije izvjesnog vremena mog rada, dogodio se jedan incident između dviju radnica. Imaginarno su me doživljavale kao ljubavnika, pa su se, tijekom jedne rasprave u kojoj sam glavni lik bio upravo ja, i fizički obračunale. Bilo je tu psovki, vrijeđanja, jedna drugoj su dobacivale kako je ona druga kurvetina, drolja i što sve ne! Tukle su se, čupale za kose, vikale i trgale odjeću jedna drugoj. Moj zamjenik ih je rastavio i kaznio odbitkom dijela plaće. Najgora od svega bila je činjenica da u stvarnosti nikada nisu bile sa mnom.

Spomenut ću još jedan događaj iz tog razdoblja. Jednog dana me nazvala jedna djevojka i rekla kako je trudna. Pitala me što da radi i dodala kako bi se najradije udala za mene.

Takav slučaj mi se dogodio prvi put u životu, pa sam odlučio sve ispričati majci. Kad sam joj rekao kako tu djevojku ne volim, nego sam završio s njom na jednoj pijanci, te da nije moje vjere, majka mi je bez razmišljanja rekla da sebi ne zagorčavam život:

“Bolje ti je plaćati alimentaciju za dijete, ako ona to zatraži, nego li živjeti s onom koju ne voliš”.

Ta djevojka se nikad više nije javila niti je tražila bilo kakvu nadoknadu za dijete. Naglašavam da sam vjernik i da vjerujem u jednoga Boga i uvjeren sam da vjerovanje pomaže svakom čovjeku. Onaj koji vjeruje, nada se, očekuje, te s jakom vjerom i voljom može sve postići i ostvariti u životu.

Po vjeri sam ono što je bila i moja majka, koja mi je otvorila oči u poimanju i spoznavanju života i vjere. Poštujem i cijenim sve ostale vjere i načine vjerovanja. Nisu ljudi krivi što je njihovo poimanje Boga različito. Kroz povijest ljudskog roda, još od prije nekoliko tisuća godina, ljudi su sebi stvarali mnoge zaštitnike, heroje, bogove i proroke. Podjela među ljudima, u ovisnosti o tome tko vjeruje u kojeg Boga, stvorila je mnoge probleme ljudskom rodu. Te podjele po religijama i sektama ne bi bile opasne da se kod pripadnika skupina ne pojavljuje superiornost i osjećaj veće vrijednosti. Ta superiornost izaziva egoistične osjećaje: moj Bog je bolji od tvog; filozofija moje vjere je bolja, moralne norme moje vjere su puno umjerenije i sve tako, sve do mržnje prema drugoj vjeri.

Kad nastane mržnja, tad nastaju ratovi, ubijanja, osvajanja teritorija i država. Bogovi šute, a ljudi ratuju, ubijaju se, mrze i ponižavaju jedni druge.

Ja, Valentin, vjerujem u jednog Boga, a On je Bog za sve ljude. Također, volim sve ljude svijeta, a spavao sam sa ženama različitih vjera, nacija, pa i rasa. Zaključio sam kako su sve skoro iste, razlikuju

se samo po poimanju života i vjere, a to je uvjetovano stupnjem obrazovanja, ali i podrijetlom, to jest onim što su ponijele iz sredine iz koje potječu.

Nikad se nisam opijao ludorijama, već ljubavlju, često i bez imalo mjere. Njegujem ljubav i nesebično je dijelim. Svaki gram darovane ljubavi umnožava se i višestruko vraća izvoru.

Život teče i polagano se talasa. Valovi koji su nosili mene, bili su tihi i tiho su se pretvarali u rijeku. Jesu li tome doprinijele životne okolnosti ili mi je tako bilo „zapisano“, ne znam, ali život je tekao kako se samo poželjeti moglo. A možda sam samo bio dobar kormilar, tko zna!

Ako se kaže da pozitivan čovjek nije zavidan, ljubomoran, da ne može mrziti, biti ohol i sebičan, onda mogu tvrditi kako ja svega toga imam u maloj mjeri, no, možda prihvatljivoj Bogu i zato mi je u životu dobro.

Poslovni suradnici u tvornici bili su više nego poslušni, a poslovanje smo doveli na višu razinu. Problema gotovo da nije bilo, sve je išlo po planu. Ali, jednog jutra su me na kolegiju izvijestili o jednoj bolesnoj radnici. Naime, prilično mlada i lijepa plavuša često je padala u nesvijest. To je trajalo već godinama, a u zadnje vrijeme sve češće se ponavljalo. Zamolio sam zamjenika da s tvorničkim liječnikom,

koji je kod nas ordinirao jednom tjedno, popriča o tome može li je poslati na ispitivanje i detaljne preglede.

Kada su pregledi obavljeni, pozvao sam liječnika da me izvijesti o čemu je riječ. Liječnik je, pomalo se snebivajući, započeo izvještaj:

- Gospodine direktore, već godinama pratim zdravlje dotične djevojke i sve mi je to prava enigma: svi nalazi su više nego dobri, ali ona pada u nesvijest; sreća je što to ne traje dugo, brzo se povrati...

Prekinuo sam ga i upitao:

- Na što sumnjaš?

- Na seks! - nastavio je liječnik. - Rekao sam joj da mora naći momka. Tvrdi da ga nema, naljutila se na mene i ljutito napustila ambulantu.

Zahvalio sam se liječniku i odmah pozvao djevojku na razgovor. Aida, tako se zvala, došla je sva uplakana i ljutita na, kako je rekla, tog starog nezalicu, misleći na našeg liječnika. Smirio sam je, te sam je pričom vratio u njenu ranu mladost, u njenu životnu putanju do današnjeg dana. I, doista, bila je puna snage, ljubavne energije, volje za životom, a do tada nije nikad spavala s muškarcem.

Nisam ulazio u njene razloge za takav način života, ali sam odmah pomislio kao i liječnik, naime, da ta njena histerija dolazi od silne unutarnje potrebe za muškarcem.

Znam da sam učinio grijeh, jer je Aida radnica u tvornici u kojoj sam ja bio direktor, ali sam joj ponudio avanturu koju je prihvatila nakon malo nećkanja koje to gotovo da i nije bilo, jer joj se u pogledu odjednom počeo stvarati sjaj – vidio sam da to želi i ona, no red je bio malkice se „otimati“. Moj grijeh je ozdravio Aidu, poslije čega nikad više nije imala napade zvane - višak mladalačke energije.

Jutarnje sunce mi je milovalo lice. Zrake su se probijale kroz jedan od prozora okrenutih istoku. To nježno milovanje odvelo je moje misli na davno putovanje u Španjolsku. Ustvari, dobili smo ponudu za nove poslove, pa je trebalo otići i konkretizirati ih.

Dok sam zamišljao kako sam u zrakoplovu i kako letim ka Madridu, zazvonio je telefon i prekinuo me u razmišljanju. Javio sam se ljubazno, a to je odavalo moje trenutno raspoloženje. S druge strane se začuo veoma prijatan i nježan ženski glas koji je, nakon jednog šarmantno rečenog „dobra večer“, nastavio „deklamirati“:

- Direktore, znam ja da vama ne fali žena, barem tako svi pričaju, ni za druženje, ni za neke druge stvari. No, ja bih, iako to znam, voljela da jednom odemo na kavu, onako, prijateljski...

Nisam prepoznao s kim razgovaram, pa sam je

zamolio da se predstavi.

- Ja sam vaša radnica, Emina, ona dugokosa, sjećate se sigurno...

Naravno da sam se sjećao, štoviše, primijetio bih je među tolikim ženama kad god sam došao u proizvodnu halu. Imala je najdužu kosu među svojim kolegicama, a ja sam to primjećivao. Znao sam, bio sam, ustvari, gotovo siguran da će taj naš izlazak biti mnogo više od prijateljskog upoznavanja, pa smo odmah dogovorili kad ćemo na kavu.

U lijepom restoranu na obali bistre i raspjevane Une, u jedno kasno popodne Emina i ja sjedjeli smo jedno uz drugo. Skoro svi gosti su gledali u Emininu dugu kosu, a ja sam bio u sjenci. Prije nego što sam upitao razlog njene želje za izlaskom, započela je svoju priču :

- Direktore, da li ste nekad bili na obali lijepog, mirnog jezera i gledali kad netko baci kamen u mirnu vodu, što se tada dogodi?

Nije ni sačekala odgovor, nego je nastavila:

- Kamen, koji je pao u jezero, izazvao je valove, valovi se šire i potresaju, uznemiruju, probude sve što je u neposrednoj blizini. Gledala sam kako ti valovi uznemiruju patke koje plove po jezeru. Tako je i Vaš dolazak u našu tvornicu izazvao nevidljive valove koji su uzbudili, probudili, izazvali mnoge naše radnice. Danima mislim o Vama, Vi ste u meni zatalasali mnogo toga... Ma, evo, bit ću potpuno otvorena, ma kako Vi

to shvatili: probudili ste u meni žudnju, osjećanja prema muškarcu, prema Vama, direktore! Molim Vas, učinite nešto i spriječite tu Vašu bioenergiju da talasa kroz tvorničku halu! – završila je u dah, a u njenim očima pojavio se upitnik.

Zahvalio sam joj i rekao da sam nemoćan što se tiče bio valova, a što se tiče lijeka za Eminu, e, tu bih mogao pomoći. Uspio sam. Emina se više nikad nije žalila na moje bio-valove. Zaključio sam kako ne smijem gušiti ljubav u djevojkama, jer to je najljepše osjećanje u njima. Ljubav trebaš uzvratiti!

Valentin se upecao

Nekoliko godina je na školskoj i studentskoj praksi bila djevojka koja je za mene, otkad sam je prvi put vidio, predstavljala čarobnu pojavu. Bila je sramežljiva, jer su genetika i odgoj učinili svoje, a uz to je bila vrijedna. Obavljala je svoju praksu više nego savjesno. Sve žene iz tvornice gledale su me lijepo i izazovno, a djevojka na praksi bila je uplašena kao mala srna: stalno je skrivala pogled, bježala u zaklone, bježala od mene.

Sve ono što je nedostupno, predmet je još većeg interesiranja. Pokušavao sam joj prići, približiti se, ali je uporno držala veliko odstojanje. Zarekao sam se da ću je zavesti. Bilo je teško; mogao sam doći do stotine drugih, dok sam uspio da dođem samo do kontakta s njom. No, njen osmjeh je unio sunce u moje srce. Srce je prepoznalo baš nju i potekla je rijeka ljubavi. Uspio sam i danas mi je to supruga, majka mojih dvoje djece. To je žena s kojom nemam nikakvih problema, ali ih je ona sa mnom itekako

imala.

Komandir policijske uprave mi je jednoga dana poslao poruku da u narednih dan-dva dođem na razgovor. Nisam mogao ni pretpostaviti što bi to moglo biti, ali sam otišao istog trenutka kad sam primio poruku. Ulazeći u ured komandira, najprije sam ugledao osmijeh, a potom začuo njegove riječi:

- Opet si zabrljao s tim ženama, čovječe! Oženjen si, daj se smiri već jednom! – dočekao me već s vrata.

Morao sam priznati da me zbunio, pa sam ga zamolio da mi kaže o čemu se radi.

- Bolje da ti kažem samo ime. Alma! - reče komandir i nastavi kako moramo otići u bolnicu.

Panika me uhvatila do ludila. Bolnica nije bila daleko od policijske postaje i brzo smo stigli. Komandir me uveo u sobu broj jedanaest i vratio se u hodnik bolnice.

Na krevetu je zaista ležala Alma, previjenog vrata i ruku. Šutjela je, dok su joj suze tekle niz lice, da bi minutu kasnije počela jecati i gušiti se u plaču. Dugo sam čekao da se smiri i počne pripovijedati svoje jade:

- Lagao si da sam ti sve na svijetu, da ćemo se uzeti, lijepo živjeti! A, ti evo što uradi! Čujem da si se oženio, proklet bio! Zašto si mi lagao? Kada sam

čula da si se oženio, žiletom sam isjekla vene na ruci i pokušala naći arteriju vrata! Htjela sam umrijeti. Probudila sam se u bolnici i morala sam priznati policiji zašto i zbog koga sam ovo uradila – ispričala je kroz jecaje.

Prišao sam krevetu, poljubio je, ispričao se za sve i poželio joj brzo ozdravljenje. Izašao sam i upitao komandira:

- Jesam li kriv?

- Ako ona ima svjedoka pred kojim si rekao da ćeš je oženiti, gotov si! – uzvratio je.

Na trenutak sam se prepao: kod nas, u Krajini, društvene norme uvijek su bile malo strožije nego drugdje u našoj zemlji! Znala su se braća djevojke koju je netko uvrijedio mašiti noževa i pušaka, nerijetko su u takvim situacijama čak padale mrtve glave! Mada, pomislio sam, to je bilo nekad, danas tako radi samo poneko u onim najzabitijim selima! Tako je i bilo: Alma je preživjela, ali se smirila i shvatila da je, ako sam ja, i ona pogriješila, vjerujući muškarcu u koga se zaljubila, tako da ovaj prilično nemio događaj nije polučio nikakvih negativnih posljedica.

I u ratu se ljubi!

Ratna oluja zadesila je države bivše Jugoslavije. Ratovao je svatko protiv svakoga. Rat su nazivali osvajačkim, građanskim, vjerskim, nacionalnim i kako još sve ne. Ni do danas nije definiran pravi razlog i pravi cilj. Svatko ima svoje objašnjenje i svoje viđenje.

Žalosno je bilo što su kod nas u Bihaću ratovali čak i Bošnjaci protiv Bošnjaka. Izaći živ i pravedan iz takvog rata bilo je pravo umijeće.

Tvornica konfekcije je umjesto ženskih bluza, majica, hlača i ostalog, počela proizvoditi vojnu odjeću.

Nakon nekoliko mjeseci dobio sam druge vojne dužnosti, a uz to sam morao predavati dva predmeta u ekonomskoj školi. Ratni pakao nije zaobišao nikoga, pa ni ja nisam mogao izbjeći nekim izvanrednim situacijama. U ratu sam imao razna zaduženja, no, nisam u ruke uzimao pušku, niti sam išao na liniju ratovanja, a to je, realno, predstavljalo

veliku stvar. Da, moglo se poginuti i usred grada, od granata koje su znale stizati s raznih strana, no, to je ipak bio neusporedivo manji rizik od toga da se noći i dani provode na liniji. Nikada, niti u bilo kojem ratu na svijetu, pa ni u ovom, nije bilo svima isto. Ipak, prezadovoljan sam mojim cik-cak hodom kroz rat, kroz hirove zapovjednika, kroz klevete sugrađana: zašto se „izvlačim“, zašto nisam u prvim redovima i slične.

Gdje god sam bio, bilo je i žena koje su me željele, ljubile, iskorištavale, zloupotrebljavale, a moje vojničko muško srce tome nije moglo odoljeti. Nemojte dopustiti da se moram stalno pravdati, jer će izgledati da sam samo ja kriv, pa za sva ljubavno-ratna događanja.

U tom ratnom vihoru bijede i jada ljudima sam doista pomagao koliko god sam mogao. Upućivao ih na mjesta gdje se dijeli hrana, u „Merhamet“ i „Caritas“, često urgirao za one koji danima nisu imali što jesti. Takav sam po prirodi, a i ljudski je pomoći. Pomagao sam mnogima, čak sam i zaboravio kome sve i na koji način. Rat je prošao, zahvale su stizale sa svih strana i u vidu različitih darova i obećanja.

U svemu tome mnoge su me žene zvale i nudile avanturu, pravdajući se da im je to možda zadnji dan života, jer je rat i ne zna se tko će sutra biti živ! Mnoge su se jadale kako im muževi ne dolaze kući po par mjeseci, a neke su govorile (one kojima je muž poginuo) da im neće nikad ni doći. Nisam

stizao svuda, ali sam „pomagao“ koliko sam mogao. Po svetoj knjizi grijeh je ne uzvratiti ženi na njenoj ponuđenoj ljubavi i avanturi.

Kad je konačno potpisan Daytonski sporazum, rat je stao. Za mene je usred mjeseca studenog nastalo proljeće; ne, naravno, spomenuto godišnje doba, već proljeće života.

Koji je to rat dobar? Ali ovaj naš rat, u Bihaću, bio je izvan svakog ljudskog razuma. Svatko je svakoga krivio za nešto. Nikad nisi znao kada će te netko za nešto okriviti, a letjele su i glave koje uopće nisu bile krive. Ljudi su preko noći nestajali: plivali hladni niz Unu ili bili hrana divljim životinjama.

Naravno, pravi mir nije došao odmah. Trebalo je nekoliko godina da se neke stvari zaborave, oprostite, provjere... Ja sam i dalje radio u ekonomskoj školi, sada već po pravom planu i programu, s opuštenim kolegama, kolegicama i učenicima.

Jedna izreka kaže:

„U ratu i ljubavi nemoguće je sve predvidjeti“. I doista je tako. Već sam spomenuo nekoliko žalopojki u svezi s ratom i nepredvidivih situacija koje su se dešavale. Zato moram spomenuti i nekoliko situacija vezanih za ljubav i avanture iz tog vremena.

Ne želim se hvaliti (žena i avantura imao sam i prije), ali moram priznati da je tijekom rata moralni kodeks pao ispod svake razine. Ne govorim tu o mom moralnom kodeksu, već o učenicama, prijateljicama,

neznankama... Niti jedno pravilo ne važi za sve, pa ni ovaj moj navod.

Opet se vraćam na rečeno, kako su mnogi mislili da im je možda posljednji dan života, te su, sukladno tome, isticali svoje želje za makar još jednom ljubavnom avanturom. Zvale su me i preklinjale, kao da je u pitanju kruh, a ne avantura.

Tako je jednom kasno, možda oko deset sati, prijateljeva žena nazvala sva zabrinuta i zamolila me da hitno dođem do nje, jer ima poplavu u kupatilu zbog kvara perilice. Muž joj nije tu, rekla je, otišao je u Sarajevo, i to na nekoliko dana. Šta ću, naravno da sam odmah odjurio pomoći prijateljici u nevolji.

Bila je noć, tišina, moji koraci su odjekivali dok sam se penjao na drugi kat zgrade. Čula je moj dolazak i dočekala me na vratima. Na licu joj nisam vidio zabrinutost koju sam čuo u glasu kada je nazvala.

Odmah po ulasku u stan sam primijetio prozirnu izazovnu spavaćicu i ljubazni osmijeh mlade i lijepe prijateljewe žene. Nije mi pokazala poplavljeno kupatilo, niti pokvarenu perilicu, nego rasporemljen krevet i svoje uskoro nago tijelo. Samo je rekla:

- Ti si majstor za osvajanje ženskih srca, a ne majstor za perilice!

Prihvatio sam igru i uzeo je u strastven zagrljaj. Ljubav se mora uzvratiti, tako kažu stare knjige. Ne guši ljubav u sebi, jer to je najljepši osjećaj u čovjeku i jamstvo za produženje ljudskog roda.

Tako sam išao od cvijeta do cvijeta, ulazio iz bajke u bajku. Tek sad su mi bile jasne majčine riječi o tome kako se ne trebam zaljubljevati, jer što bi bilo da moram, ne daj Bože, misliti na sve cvjetove koje sam mirisao i koje sam ubrao! Kad se zaljubiš, to više nije ljubav, to je patnja! Tad moraš neprestano misliti na voljenu osobu: gdje je, što radi, tko je ljubi, voli li te, zašto ti je rekla ono, zašto je njega pogledala onako i još stotine pitanja! Zaokupiti se tolikim pitanjima, to je robija uma, robija tijela i gubljenje slobode.

Prijatelju, ako si zaljubljen i sebe si stavio u okove, baci ih sa sebe, živi, diši normalno, voli, ali umjereno!

Od Poljakinja do Romkinja

Poslijeratne godine prolazile su u očekivanju boljeg života i standarda, te veće slobode, ali su se ta čekanja oduljila.

Došli su izbori: jedni, pa drugi, onda i treći; političari su obećavali, a narod se nadao. Dogovori o ustroju jedinstvene BiH nikako da se okončaju i da naša državica krene putem ka Europi. Narod je bio razočaran. Snalazi se kako tko zna i umije. Poznata poslovice kaže: „Dabogda imao pa nemo“! I baš ona je došla do izražaja u ovom poslijeratnom periodu.

Previše se bavimo prošlošću, a kasnimo u budućnost. Malo je dobroga u ovom vremenu što bi moglo izmamiti osmjehe na licima ljudi. Ljudi, okrenimo se jedni drugima, a ne jedni od drugih. Osjetimo se da se povijest može izmijeniti samo velikom energijom ljubavi. Pretvorimo svu energiju u ljubav!

Kao profesor imam dovoljnu plaću za osnovnu egzistenciju. Radim dopunske sate s lošim uče-

nicima, naravno za neki honorar. Putujem u Češku, Mađarsku, Poljsku, kupujem i prodajem garderobu, mobitele, harmonike i sličnu robu. Čak sam na petšest harmonika zaradio polovnog *golfa trojku*. Sna-lazim se kako znam i umijem, kao i većina ljudi u našoj zemlji.

Putujući u Poljsku, upoznao sam puno prijatelja i prijateljica. Poljaci su prije dvadesetak godina imali mnogo lošiji standard od nas, a danas su otišli daleko, kao i Slovaci, Česi i Mađari. Glavni gosti na hrvatskom Jadranu upravo su pripadnici spomenutih naroda.

Kad govorim o mojim ljubavnim avanturama, moram priznati kako sam se uvijek trudio spajiti korisno sa lijepim. Svako moje putovanje u nave-dene zemlje značilo je financijsku korist, ali i ava-nturu. U tom podneblju je biranje partnera za avanturu dosta liberalnije, iako ni mi, barem u tome, u posljednje vrijeme ne zaostajemo mnogo. Velika iskušenja i iskustva sam doživio, pogotovo u Poljskoj. Posredstvom nekoliko trgovaca s kojima sam se sprijateljio, stupio sam u kontakt s mnogim djevojkama i ženama.

Tako sam upoznao jednu mladu Poljakinju s kojom sam išao u hotel na dnevni boravak. Puno mi se sviđjela. Jednom sam je, ležeći na krevetu, u od-ličnom raspoloženju, upitao:

- A stvarno, sa koliko muškaraca si dosad spavala?

Bez ikakvoga razmišljanja je odgovorila:

- Nema tako velike teke u koju bi mogla stati imena svih njih!

Valentine, rekoh sam sebi, zašto je upita?!

Probudilo me je proljetno sunce. Tople zrake su se probile kroz stakla prozora i milovale me. To je bio dobar predznak da će mi dan biti dobar.

Toga dana sam u ekonomskoj školi, gdje sam predavao, imao tri sata nastave. Poslije nastave sam pošao do centra, ustvari do hotela, na svoju uobičajenu kavu s prijateljima. Šetnja je bila lagana i bez žurbe.

Tu, u blizini hotela, nalazila se jedna malo veća trgovina, tako da je tu uvijek bilo više naroda. Upravo kada sam naišao ispred trgovine i bacio pogled na prostor ispred nje, ugledah jednu djevojku kako se pognula kako bi nešto dohvatila s asfalta. Htio sam biti ljubazan, te sam se i ja sagnuo da dohvatim neki mali predmet koji joj je ispao iz ruke.

Uspravili smo se i pogledali. Trenutačno djelovanje njene energije, fluida, toplote tijela, bioenergije ili kemijske moći „očaralo“ me je, kako je to nekada govorila moja baka. Ja sam se izgubio i više nisam znao ni tko sam, ni gdje sam. Djevojka je ljubaznim glasom prozborila:

- Hvala, profesore!

Počeo sam dolaziti sebi, buditi iz transa izazvanog mirisom ove djevojke koja me također čudno i izazovno gledala.

- Otkud me znaš, pa me oslovljavaš s profesore?
- upitao sam.

Djevojka je nastavila:

- Ja sam završila gimnaziju prije dvije godine u školi u kojoj Vi predajete učenicima ekonomske škole. Mnoge djevojke iz te škole „trzale“ su na vas – uzvratila je s osmijehom. - Već dvije godine tražim posao, ali ništa nema, a nemam novaca za daljnje školovanje.

Djevojka to izusti, pozdravi se i udalji se. Otišla je, a ja sam ostao u blago hipnotiziranom stanju. Što je to biće meni uradilo, ni do danas mi nije jasno.

Bihać nije veliki grad, ali ni mali da svatko svakoga zna. Lika te djevojke se nisam mogao sjetiti, a mirisa njenog tijela se neću nikada osloboditi. U narednih godinu dana stotine puta sam pomislio na nju. Nije mi dala mira, a puno puta ni sna. Tražio sam je, ali Bože, gdje li se samo „skrivala“ sve to vrijeme?

Jednog dana završio sam sate i hodnikom se zaputio ka izlazu iz škole. Pogled mi odluta i zaustavi se na trima lijepim djevojkama ispred direktorovog ureda. Nisam ih poznavao, ali me istog trenutka obuze onaj isti miris od prije godinu dana. Odmah sam uplovio u rajsku ljepotu, u neko blaženstvo, u ljubavnu bajku. Znao sam da je to ono biće od prije

godinu dana.

Vratio sam se u zbornicu, sjeo i tražio pomoć od Boga. Zamolio sam jednoga kolegu da vidi što to rade one djevojke ispred direktorovog ureda. Brzo sam saznao: djevojke su konkurirale za tajnicu škole, te su njih tri ušle u uži izbor. Nije imalo smisla miješati se i intervenirati, niti bilo što govoriti, pa sam iz škole otišao tužan i neraspoložen.

Sutradan, prije početka nastave, kolege su pričale o novoj tajnici škole, koja treba početi raditi za deset dana. Primljena je ona sa smeđom kovrčavom kosom, visoka ljubazna i lijepa. To je ona, Mirna Kapetanović, ona što me muči već godinu dana!

Bože moj, tko će izdržati deset dana?! Njen miris me opio do ludila; moram joj reći da sam hipnotiziran, da već godinu dana mislim na nju, da izgaram za njom! Petog dana njenog rada u školi pokušao sam na vrata i ušao. Od uzbuđenja nisam ni čuo je li slobodno ili nije.

Ljubazni glas je prozborio:

- Izvolite, profesore.

Ukočio sam se od uzbuđenja, ali sam ipak uspio izgovoriti:

- Hvala Bogu da je došao ovaj dan da te opet vidim i da ti mogu reći svoje jade!

Predložio sam da na kraju njenog radnog vremena odemo na kavu i razgovor, što je bez mnogo

dvoumljenja i prihvatila, pa smo otišli u jedan krasan restoran uz Unu. Nakon osvježenja pićem i kavom, opustili smo se i vezli zanimljive priče. Mučio sam se godinu dana, maštao, sanjao, patio, a ona jednostavno kaže:

- Zašto me nisi našao, da se i moji mladalački snovi ostvare, pa da i ja imam konačno profesora Valentina za ljubavnika, a ne da maštam o njemu!

Čežnja duga godinu dana pretvorila se u stvarnost: izlasci, šetnje, ljubakanja, nova saznanja o odnosima, ljubavne perverzije i sve ono u čemu je ta generacija uživala. U novom stilu voljenja, vođenja ljubavi, pričanja, ležernosti, bez komplimenata, silnih hvaljenja o odnosima s novim prijateljima, nisam se mogao naviknuti, prihvatiti ih kao normalne. Ljubomora me izgrizala, mučila, odvodila u tužna i psihički opasna stanja. Volio sam je i nikada je neću moći zaboraviti, ali sam joj, iako sam sve što se zbilo smatrao teškim porazom, morao kazati zbogom...

Jednom sam imao seminar iz ekonomike poslovanja u Sarajevu. Bili su tu profesori iz cijele BiH. Spavanje je bilo rezervirano u solidno opremljenom i uređenom sarajevskom hotelu.

Poslije predavanja otišao sam u restoran hotela na večeru. Svirala je tiha glazba. Bio sam jedini iz Bihaća i nedostajalo mi je društvo. U trenutku sam

ugledao crnog anđela kako se raspravlja s recepcionarom. Primijetio sam da joj ne dozvoljava ući u restoran s glazbom. Ne znam ni sam kakvom inercijom sam krenuo do nje i ponudio joj da mi se pridruži u restoran! Nije bilo govora da ova crna, dugokosa ljepotica uđe u restoran s glazbom.

- Njoj je tu ulaz zabranjen - dodao je recepcionar prilično drsko!

Molio sam ga, ali nije popuštao.

- Ona je puno puta izazvala tuču u ovom hotelu!
- nastavio je bijesni recepcionar. Ubacio sam mu sitniš u džep, recepcionar je zažmirio, a ona otišla u moju sobu.

- Ako je moj direktor vidi u hotelu, dobit ću radnu knjižicu! - cvilio je recepcionar.

Poslije večere otišao sam u sobu. Osjetio se teški zadržak u zraku. Na krevetu je ležala crnokosa Romkinja. Upoznali smo se i odmah sam joj ponudio da prenoći sa mnom. Pristala je, ali da joj zauzvrat dam bakšiš, onoliki koliko budem zadovoljan njome, rekla je smijući se.

Gušio me njen miris, pa sam joj, ispričavši se, predložio da se najprije okupa. Odmah se skinula, bez ikakvog stida, ali, ljudi moji, kad sam ugledao to tamnoputo tijelo, izludio sam.

Kupanje je trajalo više od jednog sata. Sve sam obavio. Ja radim i uživam, a ona hoće bakšiš. Ljubavna igra s nepoznatom Romkinjom trajala je do

pojave prve jutarnje svijetlosti.

Spavanje je trajalo kratko, čekale su me druge obveze, a Romkinju sam tiho izveo iz hotela, dao joj koliko sam mogao odvojiti, a ne koliko mi je bilo lijepo. Danima sam mislio na nju i pjevača Muharema Serbezovskog, koji mi je u jednom druženju rekao:

- Za zadovoljstvo traži Romkinju, jer kod Romkinje je zadovoljstvo prvo, a novac je tek na drugom mjestu!

Autobusna stanica nalazila se pored puta koji je vodio od Ekonomske škole do moga stana. Vozeći pored autobusne stanice, često sam viđao jednu lijepu plavušu kako čeka autobus. I tako sam jednom veoma kasno (oko dvadeset i tri sata), vozeći se kući, ugledao tu plavušu kako opet nekoga ili nešto čeka.

Prišao sam, ljubazno se predstavio i rekao kako je često viđam na tom mjestu, te sam joj ponudio da je odvezem njenoj kući. Njeno odbijanje moje pomoći i moja uvjeravanje da sam dobronamjeran prilično su potrajali. Bit će da joj je na um pala stara poslovice: „Čuvaj se dobročinitelja koji se sam nudi“.

Na kraju je ipak pristala da je odvezem. Kuća joj je bila desetak kilometara od Bihaća, u jednom zaseoku. Noćna vožnja po makadamu oduljila mi se kao da je do tog mjesta pedeset kilometara. Usput sam kulturno šarmirao lijepu plavušu. Nije davala nikakve znake zainteresiranosti za mene. Rekla je

da je radila drugu smjenu u nekom restoranu. Kada smo stigli pred kuću, njeni majka i otac su izjurili iz kuće da vide tko je dovezao njihovu kćerku. Reda radi sam izašao kako bih ih pozdravio, a ispred mene se odjednom stvorio moj školski drug kojega nisam vidio odavno. Zanimio sam od stida, zbog mojih bludnih misli.

Mužiću, što želiš za ručak?

Ništa na ovoj kugli zemaljskoj nije slučajno, sve ima svoje uzročno-posljedične veze. Za svaku reakciju mora postojati i akcija. Samo naivni se brane i tumače kako oni nisu krivi nizašto, a krivi su.

Imao sam ljubavnicu s kojom sam izlazio duže vremena. Bila mi je draga. Obično smo se nalazili kod nje u stanu.

Jednog dana pročitao sam u dnevnom listu, ne sjećam se kojem, u rubrici crna kronika, strašan naslov: *Muž ubio ljubavnika svoje žene.*

Krv mi se sledila od pomisli da sam i ja mogao biti taj koji je ubijen. Danima nakon toga nisam se javljao ljubavnici, ali se poslije izvjesnog vremena ona javila meni:

- Što je s tobom, zašto ne dolaziš?

Sav prestrašen sam joj objasnio zašto i zamolio da me pusti na miru. I doista, nazvala me tek poslije

tri mjeseca i počela nagovarati da dođem kod nje, uvjeravajući me da muž ne može doći kući dok sam ja tamo.

Moram priznati da sam i ja nju bio poželio. Otišao sam. Nisam kako treba ni ušao u stan, a začuo sam kako zove muža i pita:

- Dragi, hoćeš li doći na doručak?

Dok sam ja strepio, plašeći se nekog za nju neočekivanog odgovora, ona mi je namignula i potom nastavila pričati u slušalicu:

- A zašto nećeš?

Pa malo zatim:

- Dobro, a to ćeš onda da ti priprelim za ručak?

Spustila je slušalicu i rekla:

- Eto, čuo si da neće doći, opusti se i uživaj!

Obavili smo naš uobičajeni ljubavni ritual. Iz stana sam se iskrao tiho, kao lopov, i pobjegao u maglu. Tek što sam ušao u jedan kafić da popijem piće i osvježim se od ljepote i straha, zazvonio mi je mobitel, onaj na koji se javljam poslom ili svojoj obitelji. Vidio sam da me supruga zove i javio se što sam ležernije mogao.

- Mužiću, što ćeš da ti napravim za ručak?

Zanimjemio sam na rečenicu izgovorenu iz tog malog zvučnika. Moja vlastita žena me šokirala, i

sadržajem i intonacijom.

Kući sam došao kasno noću. Tih sam se uvukao u dnevni boravak, misleći da svi spavaju. Žena je nešto čitala, a kćerka radila zadaću. Na moje dobro večer, supruga je odgovorila dosta službeno i hladno. Istog trenutka je kćerka otišla u svoju sobu. Prišao sam joj i što je moguće nježnije je upitao:

- Ljubavi, je li te netko naljutio ili si imala problema na poslu?

- Niti jedno, niti drugo, već su me iznervirale tvoje ljubavnice! - ljutito je nastavila žena. - Već dugo godina zovu me i izazivaju, a ja sve mislim kako je u pitanju šala ili zavist, no u posljednje vrijeme su me počele i vrijeđati: kako ja nisam za tebe, kako si ti muškarac rođen za njih, kako ... A ovo što sam doživjela danas postalo je nesnosno; čak sam i kćerki sve ispričala! Ova koja je zvala danas prijeti da će te odvesti negdje u inostranstvo, opisuje te kao velikog ljubavnika i darovatelja.

- Valentine, ti nisi takav kod kuće; uvijek negdje žuriš, kukaš da nemaš novaca, sve ti je nabrzinu, a ja ne osjećam tvoju romantičnu ljubav. Od danas smo u drugim odnosima! Moje povjerenje si već odavno izgubio, ali sam imala živaca čekati dok se nisam uvjerila da je sve istina, možda čak i gore on onoga što su mi govorile! Od dana upoznavanja s tobom, tvoje šarene oči su mi bile sumnjive i neuhvatljive.

Puno puta si mi bio sumnjiv, naime, laži su ti bile naivne. Volim te, imamo dvoje zlatne djece i bilo mi je stalo do tebe, ali sada ću dobro razmisliti o svemu. Ako si mi uzeo nevinost i mladu me zaveo, ne mora značiti da moram biti tvoj rob do kraja života!

- Valentine, imam i ja dosta radnih kolega koji mi se udvaraju, šarmiraju, nude poklone, kao što i ti nudiš kako bi dobio ono što želiš, ali ja ne nasjedam muškim lažnim komplimentima! Imam tebe i tebe volim, a ako te zamrzim, ja ću se nuditi onima koji mi se sviđaju i to bez komplimentata i darova. Nude mi se tvoji dobri prijatelji, govoreći: „Valentin je bio s ovom, Valentin je bio s onom“, a ja sve to odbijam čuvajući tvoju i moju čast. Znaj da sam u poduzeću primjer: kao radnik, kao drug i kao žena s moralnim ugledom. Mogu se izmijeniti i biti kao ti posljednjih godina. Doista sam dugo trpjela tvoje avanture, mada ti nisi znao da ja skoro sve znam. Ludo sam te voljela, ali sada više nemam strpljenja! I najmanja prevara će nas razdvojiti zauvijek! Valentine, vjeruj mi! Djeca su već velika, pa neka odluče s kim će dalje živjeti, odnosno ostati. Kćerka te već puno kritizira, iako neće reći pred tobom.

To saznanje, da i djeca znaju za moje avanture, dotuklo me! Cijelo suočavanje sa istinom napravilo je od mene jadnika manjeg od makova zrna. Da sam ikako mogao, najradije bih propao u zemlju da me nema. Nisam imao snage ni hrabrosti da pitam ni kada su zvale, niti koje od njih su zvale.

Prišao sam ženi, potpuno iskreno je zamolio za oprost i što sam mogao nježnije poljubio je. Zaplakala je, zajecala, a onda je počela da vrišti kao da je netko tuče. Djeca su dotrčala iz svojih soba i također plakala, vjerojatno misleći da tučem njihovu majku. Kada su vidjeli da mi je u zagrljaju, laknulo im je i odmah su se vratili svako u svoju sobu.

Supruga je tako plakala još desetak minuta i iz sebe izbacila gorčinu koja ju je mučila, a potom je napravila kavu, koju smo pili dva sata, uz ćaskanje, evociranje uspomena na našu ljubav, od početaka u tvornici pa sve do tada. Prepustio sam riječi njoj, jer nisam smio puno zapitkivati. Obećao sam joj te noći vjernost do groba, baš onako kako sam obećao i pred matičarom, a u tim trenucima doista sam bio iskren. Legli smo i dugo, dugo vodili ljubav, baš kao mnogo godina ranije...

Suprugina kritika imala je veliki utjecaj na mene. Naime, počeo sam analizirati svoje ponašanje: ako ću manje izlaziti, manje putovati, trošiti novca manje, zašto to sve ne iskoristiti, te ići s naukom dalje i postati profesor na fakultetu, pitao sam se.

Upisao sam postdiplomski studij i prihvatio se predavanja, ispita i, nešto kasnije, pripreme samog magistarskog rada. Odmah sam postao i bolji i ugledniji profesor u ekonomskoj školi. Predavanja sam bolje i savjesnije pripremao. Putovao sam na pre-

davanja značajna za moje buduće ispite. Žene sam sve manje i manje primjećivao, ali ih nisam zaboravio, niti ću, znao sam, to ikada moći.

Sljedeće dvije godine nisam glave dizao s knjiga. Radi općeg obrazovanja i širenja znanja, počeo sam sve češće čitati klasičnu literaturu. Čovjek obično misli da i na svom stupnju obrazovanja zna sve, a pri tome nije svjestan koliko zapravo mnogo stvari ne zna. Kada se udubiš u znanost, nije važno koju, otkriješ koliko se još ima naučiti, saznati, vidjeti, dokučiti... I doista me znanost počela sve više i više interesirati.

Naravno, nijednog trenutka nisam zaboravljao kolika je bila uloga moje supruge u mom životu i kako važnu potporu mi je davala kako bih izdržao u tim godinama učenja i odricanja od mnogo čega, a svakako i od žena. Prekinuo sam s avanturama i s knjigom u ruci se preselio na balkon naše kuće, naravno kada je bilo lijepo vrijeme.

Ali, opasnosti su vrebale na svakom koraku, pa čak i na balkonu obiteljske kuće! Uz našu kuće se, naime, nalazila kuća susjeda s kojim smo, iako nismo bili kućni prijatelji, imali dobre odnose, pune međusobnog poštovanja i uvažavanja. Njihova kćerka Šejla bila je tri godine starija od naše kćerke i one su se povremeno posjećivale, zajedno učile, ponekad čak skupa izlazile vani.

Šejla je bila oličenje ljepote i šarma, živa žeravica, temperamentna, komunikativna u društvu i veoma

poželjna. Volio sam je vidjeti i diviti se tom skladu i ljepoti njenog tijela. Ponekad bih je u gradu sreo s momkom sa ili društvom, a nerijetko i s mojom kćerkom. Uvijek je ljubazno pozdravljala, ali bi me pritom značajno gledala, a pogled bi joj se uvijek nešto duže zadržavao na mojim prsima. Ni moji pogledi nisu bili bezazleni niti slučajni, što je ona itekako primjećivala. Očito je bilo izvjesnih podudarnosti u našim razmišljanjima, u čežnji da pripadnemo jedno drugome, pa makar i nakratko.

Dok sam jednom tako čitao na balkonu, čuo sam kad su se otvoriše balkonska vrata susjedove kuće. Bacih pogled i ugledah Šejlu. I ona je držala knjigu u rukama. Na njoj je bila sasvim prozirna ljetna haljina. Grudnjak se nije primjećivao, a donje rublje se vidjelo. Pozdravila je najljubaznijim gasom koji sam ikada čuo, a ja sam otpozdravio još ljubaznije, pošto sam znao da u njenoj kući nema nikoga drugog.

Vjerojatno je osjetila moju slobodu, pa se nagula na balkonsku ogradu, kao da me želi dohvatiti i poljubiti. Osjetio sam njenu čežnju po njenim naglo naraslim bradavicama koje su malo prije toga bile normalne, a onda dva centimetra buknule prema meni. I moja čežnja nije bila mala, ali se moja bradavica nije mogla vidjeti. Preko kažiprsta sam joj poslao poljubac i na neko vrijeme se smirio. Čitao sam, ali toga dana mi se pamćenje nešto zaledilo.

Posao, kuća, učenje, obitelj i tako skoro dvije godine. Ponekad sam putovao u Sarajevo na

predavanja i ispite. Svakako da je bilo pogleda po studenticama u prepunom holu fakulteta, s vremena na vrijeme i razmjena čeznutljivih pogleda sa mojom susjedom Šejlom, ali sam obećao vjernost i toga sam se držao. Šejla je imala ozbiljne namjere prema meni, željela me, htjela me imati, ljubiti i ... Kad god je bila kući, pratila je kretanje moje obitelji i jesam li sam u kući.

Jednoga dana supruga je uobičajeno došla s posla, ručali smo, a onda je ona uzela djecu i otišla u kupovinu, jer je baš tada otvoren novi prodajni centar u gradu, pa su to oni moraju vidjeti.

Ostavili su me kako bih na miru učio, ali mira nisam imao. Desetak minuta poslije njihovog odlaska, u kuću je ušla Šejla; tražila je moju kćerku, svoju prijateljicu, no, odmah sam vidio da je to samo izgovor. Kao slučajno na sebi je imala kućnu haljinu, nezakopčanu, bez grudnjaka i donjeg rublja. Tresla se kao jasikov list. Bilo je očito da su je spopale strasti i želja za seksom, jer se gubila se od zbunjenosti. Vidio sam kako se njena haljina u jednom trenutku raširila, ugledao sam joj nago tijelo! Pa, ljudi moji, ni ja nisam od kamena, od blata, od slame, pa da ništa ne osjetim! Moram priznati kako sam o njoj maštao već nekoliko godina, ali vidi vraga: obećao sam ženi vjernost po drugi put, spasio brak, ojačao oslabljenu ljubav i što sad da učinim pred tom boginjom ljubavi...?!

- Šejla, želim te jako kao što želiš i ti mene, ali izvini, ja neću...!

Nisam ni izustio ono što sam želio, a Šejla se već gola bacila na mene. Svojim zapaljenim usnama pronašla je moja i počela me ljubiti tako strasno da sam mislio da ću ostati bez jezika i usana. Mladalačka energija je vrila iz nje, palilo me njeno prekrasno tijelo, iz bradavica je sijevala vatra i prodirala duboko u moje srce, ali sam ipak smogao snage izvući se iz strastvenoga zagrljaja, te uvjeriti Šejlu da to sve odgodimo za drugu, bolju priliku. Svakog trenutka mogli su doći supruga i djeca i eto ti problema i za mene i za nju!

Umotala se u svoju haljinu i ljutito napustila kuću. Bilo je teško ispustiti takvu priliku, ali, kada se mora, malo je lakše!

Šaptao sam u sebi:

„Da znaš, ženo, kako sam postupio s ovom vrti-repkom, ti bi me voljela još i više!“

Nakon sat vremena, proklinjao sam sebe i svoj strah koji je u meni stvorila supruga pa sam ja, Valentin, propustio takvu priliku.

Predavanja na postdiplomskom studiju obično su se odvijala tijekom vikenda, a na njih sam obično odlazio autobusom, jer je tako bilo i sigurnije i jeftinije.

Tog vikenda sam krenuo mojim autom. Supruga

je pošla sa mnom do Donjeg Vakufa, pošto tamo ima rođaku koju je željela posjetiti. Poslije predavanja u nedjelju, ja ću naići po nju i ponovno ćemo skupa do Bihaća.

Predavanje je počelo u 15 sati. Pored mene su sjele dvije mlađe ženske, vjerojatno još djevojke. Pažljivo su slušale predavanje. Na prvoj pauzi pozvale su i mene da popijem piće s njima. Dobro su me zagledale, od glave do pete, a najviše su gledale oči, te su mi, i jedna i druga neštedimice dijelile komplimente. Mjerio sam i ja njih te zaključio: dobra garderoba, fine, bez kompleksa, šaljive, galantne, i još nude večeru, tamo negdje gdje ima žive glazbe!

Predavanja su trajala do dvadeset sati. Bili smo pažljivi, a poslije dogovora o sutrašnjim predavanjima, krenuli smo u potragu za dobrim restoranom, jer smo već bili prilično gladni.

Vozili smo se mojim autom, a one su rekle da će platiti sve što se bude pilo i jelo te noći. Po njihovom ponašanju vidjelo se da su i dobrog imovinskog stanja. Jedna se zvala Lejla, druga Kasandra, a obje su živjele u Konjicu. Lejla je imala svoju veleprodaju tekstila, a Kasandra je radila kod nje kao šefica računovodstva. Sprijateljile se, te su skupa išle na predavanja i u lov na zgodne muškarce. Mene su obilježile za žrtvu te noći.

Nisu, naravno, znale za moje obećanje mojoj ženi na vjernost i moj strah vezan za to. S druge strane, ovakve prilike ne dobivaju se svakog dana: sve

besplatno i još dvije vrlo zgodne ženske!

Jedna od njih predložila je da odemo u restoran *Rimski most* na Ilidži, pokraj Sarajeva. Vozio sam u tom pravcu i za desetak minuta bili smo u restoranu. Iako je bila subota, mjesta je bilo. Čim smo se udobno smjestili, Lejla je pozivala konobara, a ja sam otišao nazvati rođaka kod kojeg sam obično spavao dok sam boravio u Sarajevu:

- Ako bi supruga zvala da pita jesam li došao na spavanje – kazao sam pomalo zapovjednim tonom - reci da sam već davno zaspao i zamolio te da me ne budiš!

Vratio sam se za stol, a Lejla je za nas troje naručila hrane i pića kao da je u pitanju svadba, te odmah rezervirala jedan apartman. Našao sam se u lošoj situaciji: ne pijem alkohol i nisam za zabavu, a pogotovu utroje, jer sam ubrzo prokužio njihove namjere. Kasandra je, već nakon pića ili dva, dala do znanja šta je u planu:

- Nemoj se izvlačiti, večeras ćeš biti silovan u svakom pogledu! Ako se bojiš sa dvjema, zovi nekog od prijatelja da ti pomogne ili da te odbrani!

Kad je ispijena i treća čaša, njihove oči zasvijetlile su, a jezici se odvezali. Pričalo se bez kontrole, djevojke su se počele međusobno milovati, tu i tamo dodirujući i mene. Pomalo mi je bilo i neugodno, budući da su ostali gosti počesto gledali u nas, a djevojke su bile bučne, bučnije čak i od glazbe! Što se

tiče moga pića, ja znam balansirati: „poljubim“ čašu i prolijem piće, a žeđ gasim sokovima. Mora se nešto piti, jer su mezetluci prvoklasni. No, bučnost djevojaka prelazila je sve granice, postajalo me je stid što sjedim u takvom društvu. U neko doba priđe nam šef sale i daje prijedlog:

- Oprostite, ali mi se drugi gosti žale da ste malo prebučni – kazao je, nastavljavajući se ispričavati – pa ako ne može drugačije, što mislite o tome da pređete u apartman?

Prihvatili smo prijedlog i odmah se povukli, a konobar je svu hranu i piće donio za nama. Samo što je konobar napustio prostor, Lejla se počela skidati, i to tako vješto kao da je dugo godina radila u barovima. Oponašala ju je i Kasandra. Svu odjeću su bacale na mene, pa, na kraju, i grudnjake i gaćice. Lejla je dobacila:

- Valentine, ako se ne skineš za dvije minute, mi ćemo te uvući u kadu i istuširati takvog, s odjećom!

Izvinuo sam se, pravdajući se kako mi je zlo od pića i kako se želim odmoriti: ne bih da počnem povraćati, kazao sam im, a one neka nastave sa zabavom. Dodao sam im čaše neka popiju još, nadajući se da će se savim opiti i zaspati. I doista, mene ostaviše na miru, a one se nastaviše milovati kao prave ljubavnice! Bilo je vrlo očito kako su u tome vrlo vješte: penjale su se jedna na drugu, jedna drugoj upijale sise jezikom, zavlačile glave u međunožja uz strastveno stenjanje, vrištale od strasti kad god su bile blizu orgazama, ali

i dobacivale meni da im se pridružim. Doista je bilo teško gledati taj ženski seksualni zanos, a ne poludjeti od uzbuđenja. Uzbudio sam se, ali ono moje obećanje ženi bilo je jače čak i od ovog izazova. Da sam i ja popio, sigurno bih se priključio ovoj igri. Cure su vrištale, kočile se od strasti, uopće se ne trudeći zadržati bilo kakvu kontrolu nad samima sobom. Ustao sam i polagano otišao u WC, a potom, tiho kao lopov, napustio apartman, sjeo u auto i udaljio se, pobjegao takoreći! Moj auto je jurio prema gradu, a moje kolegice su za to vrijeme, u to barem nije bilo sumnje, plivale na beskrajnoj orgazmičkoj pučini...

Magistrirao sam bez ikakvih problema. Sa svih strana dolazila su čestitanja i darovi. Žena mi je za tu prigodu kupila laptop.

Dvije godine sam čekao radno mjesto asistenta na jednom od ekonomskih fakulteta. Dobio sam i prihvatio ponudu da predajem na dvama fakultetima po nekoliko sati tjedno. Teško je putovati od mjesta do mjesta, ali je zanimljivo. Ispunio se moj životni san. Nije bilo lako, ali, s jakom vjerom i voljom znao sam: sve se može, kad se hoće!

Moj imidž je porastao, a moram priznati kako sam i ja postao ponosniji na samog sebe. Mobiteli su zvonili, bio sam tražen: za ocjene, za upise, za sastanke, za druženja, za savjete i što sve više ne...

Sve bivše prijateljice bi, vidjelo se to, rado obnovile ljubav, nešto pitale, nešto mi kazale. No, život je išao dalje. Sve češće sam se svađao sa onim mojim drugim „ja“. Želim se uozbiljiti, odmoriti, imati unuča i igrati se s njim. Nešto se mijenjalo u meni... Evo i prvih znakova i dokaza...

Šetkam predavaonicom i objašnjavam ekonomiku poslovanja. Studenti sjede i, tako mi barem izgleda, prilično pažljivo slušaju. Ponekad uočim poneki pogled na mobitel, no, mobiteli su na vibraciji, poruke stižu, pa to nikome ne predstavlja problem.

Prezadovoljan sam pažnjom i razumijevanjem gradiva, ali primjećujem i neke druge stvari. Tako mi jedna plavuša zbog svojih pogleda postaje pomalo sumnjiva, sve mi se čini da me izaziva! Jedno vrijeme sam pokušavao ignorirati njeno šarmiranje, trajalo je to danima. Ne nasjedam! Mijenjam taktiku, ali ona ne odustaje od namjere, koja je odavno očita: zvesti me! Na trenutke širi noge, a potom hvata moj pogled, pokušavajući vidjeti koliko me izaziva ta igra njenog međunožja. Skrivam pogled onoliko koliko mogu, a da ne bacim pogled nikako – e, to bi značilo svašta, a ja sam, unatoč obećanju o vjernosti, i dalje muškarac! Ona svakodnevno mijenja donje rublje: boje su stalno drugačije, a često se u toj sekundi međunožne igre ispod poluprovidnih gaćica nazire svašta; ponešto se vidi okom, a ponešto nalazim u svojoj mašti koja se sve manje otima, brani od plavušinog „napada“.

Igra je trajala do ispita, a onda je došao i taj

dan. Po troje studenata zajednički polaže ispit: jednog ispitujem, drugi se sprema po izvučenim pitanjima, a treći mi svjedoči o znanju, odnosno neznanju kolege. Došao je red da odgovara plavuša Indira. Teško priča i poslije jedne rečenice – muk! Dva svjedoka su tu, a ja shvaćam čemu su služila ona širenja nogu za vrijeme predavanja. Naravno, obaram je: dva svjedoka, njeni kolege, sve vide, pa mi nitko ne može ništa predbaciti!

Nekoliko dana kasnije telefonom me zove Indirina majka i pita mogu li je primiti na razgovor. Iako to ne spada u obveze profesora, prihvaćam.

Ušla je žena prilično lijepog izgleda, na njoj kilogram nakita, štikle najveće koje sam ikada vidio; po ponašanju, po manirama odmah sam, i prije nego je rekla kako se zove, znao kako se radi o Inidirinoj majci.

Predstavila se i sjela, a svaki njen pokret govorio je kako je došla s namjerom da, koketirajući sa mnom, dođe do prolazne ocjene za svoju kćerku. Prebacivala je noge nekoliko puta, lijevu na desnu i obratno. Također sam u toj nožnoj varijaciji vidio crveno donje rublje; žena je još bila dobrodržeća, nije mi baš lako bilo ostati mrtav-hladan! Usljedilo je i pitanje o Indiri i njenoj ocjeni, no, bio sam nepopustljiv:

- Gospođo, neka Indira svoj pogled usmjeri na knjigu, umjesto što zijeva po učionici, pa će sve biti dobro!

Indira i njena majka nisu uspjele sa svojim koketiranjem. Da se ja nisam promijenio, možda bi i uspjele! No, život teče dalje. Jedan hladni val me je zapljusnuo i ohladio me.

Pozvan sam u Pulu, na savjetovanje hrvatskih i bosanskohercegovačkih ekonomista. Odazvao sam se, zajedno s još jednim kolegom, a krenuli smo iz Sarajeva.

Nismo se pokajali, jer se ispostavilo kako ćemo imati odlične predavače o utjecaju recesije na balkanske zemlje, a imali smo prigodu iznijeti i naše sugestije oko mogućnosti vezanih za izlazak iz krize.

Boravili smo u hotelu visoke kategorije, a trodnevni boravak na takvom mjestu i u društvu takvih ljudi nešto je što se moglo samo poželjeti. A kada još tome dodamo jedan human čin koji smo prijatelj i ja učinili, onda je boravak u Puli morao ostati u pamćenju.

Naime, drugoga dana boravka, poslije večere, prijatelj i ja krenuli smo u šetnju prekrasnim pulskim ulicama. U hotel smo se vratili tek nakon ponoći. Samo što smo se približili hotelu, na klupi u hotelskom parkiću ugledali smo osobu koja je ležala i gorko cvilila. Nismo prišli iz znatiželje, nego je prizor bio prilično strašan. Dok smo prilazili klupi, osoba se pridigla u sjedeći položaj; drhtala je, jaukala, proklinjala nekoga, trgala ionako potrzanu haljinu.

Bila je to, odmah se vidjelo, sasvim mlada djevojka i to po onome što se u polumraku moglo vidjeti, moglo vidjeti prekrasnih crta lica i oblika tijela.

Uveli smo je u hotel, naravno u kavanski dio, te za mladu damu odmah naručili čaj, no, ona je tražila i nešto ljuto kako bi se zgrijala. S obzirom na njene godine, to nas je malo iznenadilo.

Nakon desetak minuta, kada se malo smirila, zamolili smo je da nam kaže tko je, gdje živi i kako je, puna masnica i sva krvava od udaraca, dospjela na klupu ispred hotela.

Djevojka je, kako se ispostavilo, imala samo 14 godina i sad je dvojici nepoznatih ljudi s mukom počela iznositi svoju tužnu priču.

- Zovem se Sanja Tomić i rođena sam u Mrkonjiću, u Bosni. U desetoj godini života, izgubila sam oba roditelja; nastradali su u Mrkonjiću, u prometnoj nezgodi. Ostala sam sama, siročče bez igdje ikog. Išla sam od kuće do kuće, od tetke do tetke, mama je, naime, imala tri sestre, ali su me one svako malo preseljavale jedna drugoj, pravdajući se time da ni njihove obitelji nemaju što jesti. U mojoj dvanaestoj godini tetke su me poslale ovdje, u Pulu, kod ujaka, njihovog brata, da se i on malo brine o meni.

U početku mi je kod ujaka bilo prelijepo. Bio je razveden i imao ljubavnicu koja mu je povremeno dolazila, a prema meni je bila vrlo ljubazna. Sve je bilo obojeno ružičastim tonovima, pa sam pomislila

kako je riješeno ne samo pitanje moga školovanja, nego čak i moje budućnosti.

Sad ću se malo vratiti nazad, nadam se da vam neće biti neugodno slušati, ali ovo nikako ne mogu preskočiti – nastavila je, brišući suze koje su povremeno navirale. - Pokojna mama mi je pričala da se veoma mlada počela razvijati. Tako se desilo i sa mnom. U dvanaestoj sam dobila prvu mjesečnicu, a malo potom i ostala obilježja ženskog bića, a već u trinaestoj su mi grudi bile dosta velike, toliko da sam ih se ponekad i stidjela, sakrivajući ih rukama kad god sam to mogla. Počela sam primjećivati da ujakov pogled sve češće pada na moje grudi i druge obline koje su se sve više isticale, no, ispočetka tome nisam ni pridavala veći značaj. Ujakova ljubavnica je navraćala sve rjeđe i odjednom prestala dolaziti, a ujak je više nije ni spominjao.

Potom nas je Sanja zamolila za malo psihičkog i fizičkog odmora prije nastavka svoje tužne priče. Već smo se predstavili i mi, pa je znala kome priča, vjerojatno od nas očekujući i neku konkretniju pomoć. Onda je nastavila priču, sigurno i uvjerljivo, pa nam je na trenutke djelovalo kako joj je već dvadeset, a ne tek četrnaest godina.

- Dragi zemljaci, hvala vam na pomoći u ovom mome teškom trenutku života; dabogda se ovako nešto ne desilo nikome vašem, niti bilo kome drugome – nastavila je svoju ispovijest Sanja. - Ja vam pričam gorku istinu jedne sirotice djevojčice, koja je ostala

bez obaju roditelja i našla se u rašljama iskvarenog ujaka.

Kada sam, naime, bila u šestom razredu osnovne škole, imala sam, kao i sve djevojčice tog uzrasta, svoju simpatiju, dečka Tonija, iz osmog razreda. Često sam sanjala kako se ljubim s njim, te kako me miluje po cijelom tijelu. I tako sam te noći sanjala Tonija i sve ljepote koje zamišljaju djevojčice toga uzrasta.

Budim se iz sna, budi me nježni dodir Tonijeve ruke na mojim grudima, kad ono... Probudim se i ugledam ujaka kako mi dira grudi! Leži potpuno gol u mom krevetu! Htjela sam vrištati od straha, nikada nisam vidjela golo tijelo odraslog muškarca, osim na slikama; stavio mi jednu ruku na usta, a druga je bila u mom međunožju. Klonula sam, bojala sam se usprotiviti; kuda ću ako me istjera iz stana?

I tako umjesto Tonija, kojem bih tada rado darovala svoju nevinost, to učinio moj ujak! Bože, što da uradim, pitala sam se?! Molila sam Boga za pomoć, onako, bez molitve, jer moliti i ne znam.

Narednih deset mjeseci ujak je često noću dolazio u moje krevet; već sam se bila navikla na njega. Svi u školi primijetili su da se sa mnom dešava nešto strašno, no, ja sam bila nemoćna poduzeti bilo što.

Ako vam ono što sam ispričala izgleda strašno da strašnije ne može nikako biti, grdno se varate, jer najstrašnije tek slijedi! To što sam ispričala, e, pa to je bio tek početak moje agonije! – izustila je, još malo

zašmrkala, obrisala suze, pa nastavila, slomljenog glasa, ali nekako ponosno i hrabro, kao da će svojom isповiješću problem biti manji nego što stvarno jest:

- Jedne večeri ujak u stan dođe pijan, i to sa nekim svojim prijateljem i odmah s vrata mi naredi kako s tim čovjekom moram spavati, kako će čovjek biti nježan i kako će mi biti lijepo! Očito nikad nije ni pomislio što je sve to za mene značilo, čim je takvo što uopće mogao reći! Počela sam plakati, a on mi je opalio takav šamar da sam odmah pala na pod, što dotad nikada nije uradio. Onaj njegov drug me podigao i odveo u sobu. Obavio je što je htio, spremio se i izašao, a ja sam ostala plačući u krevetu.

To dovođenje prijatelja ujak nastavio je sve češće i češće. Primijetila sam jednog dana da ujak od tih prijatelja uzima nekakav novac, vjerojatno za usluge koje sam im ja pružala. Nakon svega, ja više nisam mogla u školu. Razmišljala sam, a o nečem boljem nisam ni mogla razmišljati, da pobjegnem na ulicu te sama potražim klijente za takvu vrstu ljubavi, jer mi ujak nije davao nikakav novac osim stana i loše hrane.

Tako sam i uradila: pobjegla sam, našla stan i pokušala s prodajom moga tijela. Dobro sam se snašla, posao je cvao, novaca je bilo na pretek. Ne moram ni kazati da užitka s moje strane nije bilo, niti ga je moglo biti, no, od nečega sam morala živjeti! Upoznala sam mnoge uličarke; čini mi se da sam bila ljepša od svih njih. No, bilo je i ružnih scena, moji mušterije znali

su pretjerati, tražiti nemoguće, pa sam nekoliko puta i nastradala, a dvaput mi je otet sav novac koji sam uza se imala. To me je natjeralo da nađem nekoga tko bi me u takvim situacijama mogao zaštititi.

Tako mi jedne večeri priđe jedan visok, zgodan tip i ponudi mi zaštitu, te sigurne i bogate klijente. Moje je bilo samo da dođem tamo gdje mi on kaže, pretežno u hotelske sobe. Pogodba za novac bila je pola-pola, a on će naplaćivati. Zbog svega ružnog što mi se dešavalo, ta ponuda učinila mi se dobrom, no, već pri prvoj isplati dobila sam možda tek deseti dio od onoga što sam trebala dobiti. Počela sam se buniti i pobunu dizati među deset drugih njegovih štićenica. Čuo je za pobunu, našao me i isprebijao; to je bilo baš ovdje, pred ovim hotelom. Pobjegao je, a ja sam pala po onoj klupi na kojoj ste me našli.

Sanja je u trenu počela ponovno plakati, a zatim se plač pretvorio u glasno ridanje, pa u vrištanje. Tješili smo je koliko smo mogli i znali. Dogovorio sam s recepcionarom da prenoći u mojoj sobi. I recepcionaru, a i mom prijatelju, to se možda moglo učiniti čudnim, no samo na trenutak, jer znam da je svaka moja gesta i moj pogled na to jadno dijete ipak govorio samo to da je želim spasiti koliko je moguće, pomoći joj, te da mi ni na kraj pameti nije bilo ništa loše.

Odmah je pristala krenuti sa mnom u moju sobu. Skinula je ono malo poderane i krvave odjeće i otišla u kupatilo. Poslije obavljenog tuširanja, pomogao

sam joj da se izbriše i legne. Hodala je gola, nije se stidjela mene, a čak i da jeste, nije imala što obući.

Bio sam oduševljen njenom ljepotom i oblinama njenog mladog tijela. Moram priznati da nikad nisam ni vidio mlađe i ljepše žensko. Bez obzira na posao koji je u posljednje vrijeme radila, njene grudi su stajale pravo, a obline se isticale kao kod grčkih boginja ljubavi. Ja sam se divio tome skladu, ali, dakako, nisam ni pokušao činjenicu da sam muškarac na bilo koji način staviti u prvi plan.

Rakijom koju sam našao u mini-baru dezinficirao sam uboje i masnice po njenom tijelu, a ona je, iako još uvijek prilično uznemirena, onako gola i nježna brzo utonula u san.

Čim sam se ujutro razbudio, otišao sam do najbližeg butika i kupio joj haljinu, grudnjak i gaćice, naravno u veličinama za koje sam mislio da su odgovarajuće. Poslije doručka sam sa Sanjom otišao u Policijsku postaju. Sve je ispričala, od dolaska i boravka kod ujaka, pa do svog „zaštitnika“ Bena. Za samo dva sata i jedan i drugi dovedeni su u postaju.

Saznao sam da je Sanja nakon svega smještena u dom za zbrinjavanje maloljetne siročadi u Zagrebu, a ujak i Ben smješteni su u zatvor u Rijeci.

Crv sumnje

Svakoj priči treba kraj, a budući da ga nisam nazirao, jedno vrijeme sam odustao pisati o Valentinu, pisati njegovu životnu priču. Svi mi svakodnevno susrećemo sportaše ljubavi, muškarce koji kao bumbari zuje i skaču s cvijeta na cvijet i tako, bez ikakve posvećenosti kakvom pravom cilju, popunjavaju neku prazninu u sebi ili liječe neke svoje duboke genetske ožiljke.

Kroz cijelo vrijeme moga druženja s Valentinom i slušanja njegovih priča-avantura, imao sam želju i volju čuti i priču supruge. Naime, njegove riječi kako je njegov brak gotovo savršen ipak su mi izazivale sumnju.

Ispričao je Valentin meni i onu prepirku s ženom, mirenje i obećanje kako više neće praviti avanture, no, vidio sam i njegovo „šaranje“ pogledom prigodom našeg upoznavanja, pa mi je tu ipak bilo nesklada koji me tjerao na sumnju. Moglo se posumnjati u njene

intelektualne sposobnosti, ako ona ne vidi što on sve radi, a s druge strane, Valentin mi je već rekao kako je njegova supruga fakultetski obrazovana žena, pa, dakle, ni takvo što nije dolazilo u obzir.

O svemu tome sam prilično često razmišljao pa mi je sinulo kako bih jednom volio doći i u kontakt s njom. I tako sam jedno svoje putovanje u Zagreb odlučio iskoristiti i za to! Ta ionako idem preko Bihaća!

Rečeno – učinjeno! Ulicu i kuću lako sam našao, no, u kući, na moje razočarenje, nije bilo nikoga! Znao sam da je Valentin u Travniku, ali sam očekivao da ću njegovu suprugu ipak zateći kući. U poštansko sandučće ubacio sam pismo koje sam već pripremio u slučaju da Valentinovu suprugu ne nađem kući. U pismu sam tražio mišljenje i dozvolu da pišem o Valentinu i njegovim zgodama i nezgodama: avanture, uspješni profesor, doktor ekonomskih nauka, dobar muž, dobar brak i ...

Naravno, ostavio sam broj telefona i adresu, pa sam se udaljio se od kuće.

Ako mislite da se moj odnos spram Valentina promijenio, varate se! On mi je i dalje zanimljiv, simpatičan, drag, a to što sam želio čuti i mišljenje njegove žene o njihovom zajedničkom životu, bez obzira što se Valentin zasad promijenio, popravio u svezi lutanja i avantura, to je bilo nešto sasvim drugo.

Naš slijedeći susret proveli smo uz priču o njegovom novom simpatičnom poznaniku Mirku. To

je meni kao piscu olakšalo stvar. Sada sam imao i
kontrastav i kontra lik!

Mirkova spoznaja

Na jednom od fakulteta na kome sam predavao, imao sam, uz ostalo i dužnost direktora Centra za karijere i edukaciju. Pored predavanja i te dužnosti, brinuo sam i za mnoge druge stvari na fakultetu. Tako smo jednom prilikom tražili noćnog čuvara, te je meni dan zadatak da obavim razgovor s jednim kandidatom. Pozvao sam ga u svoj kabinet.

Naizgled dosta dobar, miran, tih gospodin sjeo je ispred mene i započeo svoju priču:

- Zovem se Mirko Pejić, živim tu, u predgrađu. Imam pedeset pet godina i, evo, ostao sam bez posla. Naime, firma u kojoj sam radio je bankrotirala, svi radnici su je prisilno morali napustiti, pa tako i ja. Tamo sam bio čuvar, osiguranje. Što sada u ovim godinama da radim? Zato sam se javio na vaš oglas... – rekao je, pa potom nastavio kao da je na svoju biografiju stavio točku i kao da smo ovdje zbog nekih sasvim drugih stvari:

- Gospodine Valentine, rekli su mi na ulazu kako se zovete, a otprije znam mnogo o vama. Možda nije u redu da to kažem, ali sam onda kad sam prvi put čuo za vas doznao i da ste veliki zavodnik. Tako kažu... – zastao je, pa nastavio s blagom neugodom koja je, međutim, trajala kratko:

- Mislim, ako to već radite da se toga ne stidite. Priča se u ovom mjestu da nema žene koju Vi ne možete zavesti. E, sad ću Vam reći: moju ne možete, jer je i nemam! – kazao je gotovo slavodobitno, ali s jakim prizvukom ironije, pa nastavio svoj monolog, videći valjda kako nemam ništa protiv da, iako je ovdje zbog razgovora o zaposlenju, ispriča ponešto i o svojim privatnim stvarima.

- Završio sam srednju trgovačku školu. Uvijek sam mnogo čitao, pogotovo u noćnoj smjeni, dok sam radio u firmi, a i sada još uvijek čitam, ali, moram priznati, ne baš one književne klasike, već uvijek nešto zabavno i sportsko, nešto što me opušta.

Nikada nisam radio kao trgovac, a jesam nekoliko godina kao magacioner, sve ostalo vrijeme kao čuvar. Živio sam polako, bez žurbe, a život je jurio i, evo, dobrim dijelom projurio. Zamišljao sam kako ću uraditi mnoge stvari, kako ću započeti već sutra, ali - sutra su bježala. Nisam poštovao onu narodnu: Što možeš uraditi danas, ne ostavljaj za sutra.

Opet je u Mirkovom tonu bilo nečega pomalo trijumfalnog, a u isto vrijeme i autioroničog: kao da se svojim riječima naslađivao vlastitoj tuzi i mucu.

Gledao me je u oči, provjeravajući gnjavi li me svojom pričom, ali je, vidjevši po mom izrazu lica da mi to ne smeta, nastavio dalje:

- Imao sam priliku biti s mnogim ženama, djevojkama, udovicama, a ja opet ostavljao za sutra. Tako je bilo i sa ženidbom: danas ću, sutra ću, ova valja, ova ne valja, ova vrijedna, ova nije, ova slabog morala, ova nije... Onda je došao rat i ukrao mi i vrijeme i živce. Rat prošao, situacija se malo stabilizirala, a ja više ne uspijevam uhvatiti ritam ovog vremena.

Gospodine Valentine, moja životna priča je suprotna od Vaše. Ja Vam čestitam i želim još više uspjeha u svakom pogledu, a Vi meni dajte to radno mjesto, ne bih li kako stigao do mirovine. Radit ću i analizirati moje prohujale godine, ponekad možda i koju suzu pustiti čačkajući po uspavanim uspomjenama, mada, kažu, pravi muškarci ne plaču, ali... – zastao je u nedoumici a, ispostavilo se, i završio svoju priču. Na trenutak je zaustio reći još nešto, ali se valjda plašio da je i ovako pretjerao, iznoseći svoju intimu čovjeku za koga je samo čuo, a upozna je ga tek sad.

Nije mi bilo teško osjetiti Mirkovu tugu za prošlim neuspješnim godinama, ali ovdje smo bili zbog njegovog zaposlenja. Ipak, nisam mogao tek tako preći ni preko njegove opširne ispovijedi, pa sam najprije riješio ono glavno, a onda ga ohrabrio da nastavi:

- Mirko, primljen si na posao, da najprije za-

vršimo s tim. Ali, ne da mi ne smeta tvoja priča o sebi i tim prošlim vremenima, nego bih volio kad bi nastavio. Ne žuri mi se nigdje, pa ako tebi to znači, samo izvoli!

Kao da je to podsvjesno očekivao, unatoč tome što se dotad sigurno pomalo plašio i moje reakcije, Mirko je tek tada odvezao jezik i raspričao se, usredsredivši se na ono što se dešavalo posljednjih pet-šest godina:

- Nudili su mi jednu Zorku iz susjedstva, ali, čovječe, ta priča, usta ne zatvara. Predlagali su mi i jednu kuharicu iz moje bivše firme, a ona je opet takva da nema s kim nije bila u firmi. Nije da sam ja sad neki moralist, ali to je previše! Pa onda Anka iz Jehovca, ali ta bi Božju kišu para potrošila na šoping! Ona bi stalno kupovala i dijelila kese gdje god ide u goste, a nema mira, pet minuta ta ne može izdržati u kući! I koju više da pitam? Htio sam pitati jednu iz čaršije, ali ona je, čuo sam, lezbijka! Hoće ona i muško, kažu, i jedno i drugo... – zastao je, a na licu mu se vidjela blaga neugoda, ne više zbog toga što se ispovijeda nepoznatom čovjeku, nego zbog svega što mu se dešavalo sa ženama i uvijek istog epiloga.

- I nakon svih tih ponuda, ja više nemam ni snage ni volje zavaravati se kako još nije kasno i da još ima neka žena za mene. Mislim da više i nema neka koja bi me ovakvoga, kakav sam, htjela gledati i trpjeti.

Za mene u ovom životu ne postoji više ništa

zanimljivo! U posljednje vrijeme sve više osjećam nervozu, ponekad me uzme i neka nemoć, a još kad se sjetim s kakvim sam lijepim ženama bio i koliko njih sam iskreno volio, a da nijednu u životu nisam imao, mislim ono pravo imao, bio s njom, dođe mi da svisnem od muke! – rekao je blago povisivši ton, više se gotovo i ne obraćajući meni, nego nekoj nevidljivoj sili koja ga je, tako je djelovalo, uvijek uspijevala „nagovoriti“ da „još malo sačeka“.

- Tek sada vidim da sam za žene bio preslab, da mi je nedostajalo upornosti, nisam, očito, imao ni dovoljno odlučnosti barem se pokušati promijeniti – nastavio je istim tonom, a onda neprimjetno prešao na ti:

- Moj Valentine, ja ti sve ovo pričam zbog jednog bića koje se ovih dana pojavilo u meni, a to je ono moje drugo ja, koje mi ne da mira! Sam u svojoj priči tražim opravdanje, odgovor, zašto sam bio takav?! I što god ulazim dublje u analizu, stvara se sve veća tama, sve slabije shvaćam samog sebe, onakvog kakav sam bio i sebe ovakvog kakav sam sad. Stisnulo me u grudima, posljednjih dana toliko jako da sam imao osjećaj kako ću puknuti ako to nekome ne ispričam, eto... – zastao je kao da razmišlja hoće li nastaviti dalje.

- Čini mi se da ću od ljutnje na samog sebe puknuti u milijun komadića! U posljednje vrijeme stalno sam u sukobu sa samim sobom, stalno sam u nekom čudnom, pomalo agresivnom stanju koje baš i ne usp-

ijevam kontrolirati! Dok razmišljam o svemu što sam imao na dlanu, a propustio, odnekud mi dolazi onaj miris 'pokošeno sijeno', koji sam mirisao dok sam se s mnogima valjao i ljubio po suhome sijenu.

Kažu da je čovjek vječito mlad, osim ako sam u sebi ne ubije mladost. Mislim da se meni dogodilo baš to, ja sam u sebi ubio mladost!

Opet je napravio stanku, čak mi je na trenutak izgledalo kao da će zaplakati, toliko toga se, očito, bilo skupilo što je nekome morao ispričati. Spustio je glavu, ne gledajući me više, izgledalo mi je kao da priča kako bi svoju priču snimio na magnetofonsku vrpcu koju će nekad netko kompetentan, neki inženjer ljudskih duša, preslušati i iznijeti jedini i istiniti pravorijek...

- Jedno vrijeme sam mislio kako je Bog nekome odredio da ima obitelj, a drugom nije dopustio tu ljepotu življenja. Kamo god dođem, nekako imam osjećaj da smetam! Nekako mi se čini da ljudi one koji imaju obitelj uvijek gledaju drukčije, s većim poštovanjem, a nas samce s rezervom i nepovjerenjem, smatrajući nas čudnim, pa čak i to je blago rečeno...

Pa i jesmo čudni i ubogi kad se nismo mogli vezati za obitelj i imati djecu. Što bi bilo sa svijetom kad bi svi bili neženje, okorjele neženje, kako netko ima običaj reći, a mi ćemo to prihvatiti, jer nam se tako lakše sakriti iza vlastite nemoći i svih promašaja u životu!

Da sam samo nekada vjerovao u to kako negdje na svijetu postoji jedna žena za mene i da postoji način na koji ću je osvojiti, sve bi bilo drukčije. Ja u to nisam vjerovao, o tome, zapravo, nisam uopće mislio. S bilo kojom da sam bio, ja sam joj nalazio manu, pa tražio drugu; išao od cvijeta do cvijeta, a nisam sisao med. Sada shvaćam da mi je neodlučnost iz koje sam pao u depresivnu ravnodušnost zapravo bila zamka za cio život. Oprosti Mirko, ja ti u svezi žena mislim ovako – rekao je i podignao ruku gotovo prijeteći, opet me gledajući u oči:

- Ženama se mora prilaziti bistrog pogleda i s mnogo komplimenata, jer svaka od njih obožava mušku hrabrost. Moraš biti apsolutno čist, pedantan i nježan. Muška superiornost i hrabrost moraju imati mjeru i granicu. Tek takvog žena može prihvatiti kao zaštitnika, što će joj onaj za koga ona mora brinuti?!

Ako si ženi prišao lijepo i dao joj poštovanje i pažnju, prihvatit će tvoju igru i postati će tvoja igračka. Ako je zagrizla, zaljubila se, a ti je odbiješ, onda te zamrzi kao najvećeg dušmanina.

Ne znam, Valentine, ali sam ovo morao nekome ispričati. Možda sam trebao nekom drugom, mlađem, tko je neodlučan kao što sam ja bio, možda bi netko iz svega ovoga mogao izvući pouku za sebe, meni bi bilo drago kad bi nekome pomoglo da u životu ne prođe kao što sam ja prošao!

Samo jedno je sigurno – nastavio je, sada već sigurnim glasom, kao da je on profesor, a ja student,

kao da je on veliki zavodnik, a ja još uvijek djevac - rješenje je u svakom od nas, ne treba ga tražiti okolo, u svakom je drukčiji pristup, svatko od nas samo u sebi može ga naći ako ne želi izgubiti smisao postojanja i pasti u sami mulj života. Uspjeh ili neuspjeh su u nama i iz nas izlaze.

Čovječe, nigdje nije zapisano niti predodređeno što će s tobom biti u životu – nastavio je gotovo propovjedničkim tonom. - Bog ti je dao pamet pa razmišljaj: kako i što raditi, činiti, postupati, ponašati se ... Možeš imati pameti da curi iz tebe, no, ako okolnosti nisu odgovarajući za tebe, ako se životna sudbina poigrala s tobom, nitko ti ne može jamčiti uspjeh u životu!

Moj Valentine, bio sam slab, nedostajalo mi je hrabrosti, previše sam se uzdao u sreću, a ona nikada nije došla. Ja sam od problema bježao, umjesto da ih rješavam! Ostao sam sam; mrtav sam, još samo ne znam kada ću biti sahranjen – završio je sav skrhan. Prateći ga prema izlazu i pozdravljajući se s njim, pokušao sam ga ohrabriti, no, nije mi izgledalo da sam u tome imao uspjeha. Čak sam pomislio da će zaboraviti i posao koji je danas dobio, ne vjerujući baš mnogo da će se pojaviti na novom radnom mjestu.

Nakon obrane doktorske disertacije pod naslovom *Stečajni postupak u poduzećima*, malo sam se

opustio, a moje organizacijske poslove na fakultetu ostavio za kasnije. Neke stvari mogu sačekati, a neke ne.

Moram priznati kako sam se bio opustio i preko mjere; proslava odbrane doktorske disertacije u Bihaću, kao i na fakultetima na kojim predajem, nekoliko utakmica iz moga „sporta“ i tako vrijeme prođe. Odlučio sam večernje sate jednog dana odvojiti za završavanje gomile sitnih poslova koji su se vremenom sakupili. Tako je i bilo: jedne srijede sam, u kasnim popodnevnim satima, došao kasno na fakultet, te sjeo u kabinet kako bih nabrzinu popisao što sve treba uraditi. Radio sam: pregledao poštu, prelistao studentski časopis, pročitao neke odluke i rješenja, okrenuo nekoliko telefonskih brojeva i tako duže od sat vremena.

Upravo kad sam pomislio kako je odlično što me nitko ne ometa, netko pokuca na vrata kabineta. Bio sam u dvojbi, javiti se ili čekati da odustane? Dok još nisam ni odlučio, svana začuh glas:

- Ja sam, Mirko, čuvar, želio bih Vam čestitati!

Nije imalo nikakvog smisla da ne otvorim, vjerovatno je znao da sam unutra. Pozdravi me s vrata i odmah dobaci:

- Opet se, Valentine, priča o Vama!

Pomislio sam na ljubavne avanture i sav se prestrašio, razmišljajući koju sekundu i zašto smo opet na Vi. A što se sada priča, dobri Mirko, pitao sam

se?

- Profesore, priča se da ste postali doktor ekonomije ili nešto tako.

Prišao mi je i od srca čestitao, te mi poklonio jednu veliku drvenu olovku da njom, kako je kazao, studentima dijelim dobre ocjene.

- Profesore, imao bih želju popričati s Vama o jednoj temi koju ste načeli na onom našem razgovoru za moj prijem – pomalo stidljivo je nastavio Mirko. – Davno je to bilo, ali se dobro sjećam kako ste spominjali sudbinu; mnogo sam razmišljao o tome pa Vam želim postaviti par pitanja: Što je to sudbina? Može li se uticati na sudbinu? Jesam li ja mogao izmijeniti moju sudbinu?

Bio sam nemalo iznenađen ovakvim uvodom, a i pitanjima koja su uslijedila. Nikad nisam bježao od „običnih“ ljudi, i sebe sam, na kraju krajeva, uvijek svrstavao u tu kategoriju, a također sam uvijek mislio kako nema ništa lakše nego pričati o ovakvim temama, no, sad to i nije izgledalo baš tako. No, odbiti razgovor nisam mogao

- Mirko, ti si malo prije meni čestitao titulu doktora ekonomije, a ne doktora filozofije ili psihologije - prozborio sam smijući se - ali ću ti ipak reći moje mišljenje. Dakle, kad se nekome desi ružna, a i fina stvar u životu, ljudi vele da je to sudbina, a pogotovu kad je u pitanju neka nesreća. Dakle, sva dešavanja u životu čovjeka su kao nešto propisano, nešto što

se trebalo, moralo desiti. Ako se ne desi ništa ružno, onda to nitko i ne zove sudbinom.

Mislim da svi imamo uticaja na sudbinu. Ima jedna izreka koja kaže: „Nemoj izazivati sudbinu“, a ja to objašnjavam ovako: Recimo, totalno se napiješ i voziš auto; naravno da ćeš napraviti udes, nekoga ubiti ili ćeš ti nastradati. Ideš u duboku i brzu rijeku, a ne znaš plivati, što će se desiti? Penješ se po visokim stablima drveća ili ulaziš u duboke pećine bez odgovarajuće opreme. Na ulici ili na bilo kojem drugom mjestu izazivaš mnogo jačeg čovjeka od sebe, isprebija te ili ubije! Kradeš, izazivaš, tučeš se; što te čeka?

Sukob sa svim prirodnim silama bez opreza i poznavanja utjecaja tih sila! Sve nesreće, događaje, koji se dese zbog navedenoga ili iz nekih drugih razloga, mi prepisujemo sudbini, Bogu. Bog nije zločinac, On ne daje zla, On je stvorio kozmos, našu planetu i sve zakone i zakonitosti koje vladaju na zemlji i u kozmosu. Bog je stvorio i čovjeka, te mu dao um-pamet, da razmišlja o svim svojim postupcima, pokretima, odnosima, radu i ostalom... Dok se ništa loše ne desi, mi i ne spominjemo sudbinu, a kada se desi, tješimo se da je to sudbina!

Tako sam lagano iznosio svoje viđenje, svoje odgovore na Mirkova pitanja, dok me je on gledao netremice, otvorenih očiju.

- Dakle, u mnogim situacijama se sudbina može izbjeći ili umanjiti, samo kod prirodnih pojava je to

teško ili nemoguće izbjeći – nastavio sam. - Sjetimo se: tsunamija, oluja, vjetrova, gromova, poplava, klizišta, ledenjaka i... Dešavanja izazvana takvim pojavama mogu se, po meni, nazivati sudbinom ili nesretnim slučajem.

Mirko, na pitanje o tome jesi li mogao izmijeniti tvoju sudbinu, ja ti odgovaram potvrdno. Evo, dok ovo pričamo prisjetio sam se tvoje priče o tvom životu. Završio trgovačku školu, ali nisi nikada radio kao trgovac. Zabavljao se s desetine cura, zaljubljavao se, ljubio se, skidao se i ležao gol u travi s njima, ali nikad nije došlo do seksualnog čina, imao dosta prijatelja s kojima si ispijao čašice pića, a nisi razmišljao o svome statusu u situacijama koje su nailazile, ostao si sam poslije roditelja, a morao si znati da i poslije treba živjeti i s nekim dijeliti dobro i zlo.

Mirko, ti si sve ostavljao za sutra, nalazio mane svakoj, a nema čovjeka bez mane! Ti si svoju sudbinu iskovao, jer, kaže se kako je svatko kovač svoje sreće ili nesreće, u većoj ili manjoj mjeri.

Mi smo, Mirko, vršnjaci, imamo po pedeset i pet godina, nismo više mladi; preostalo je veoma malo vremena ako želimo nešto bitno izmijeniti u našim životima, ali postoji i ona narodna: „Nikad nije kasno“ . Nada uvijek postoji, čak i kad nade više nema, treba je imati. Nikako se ne smije spavati, već se nešto mora poduzimati na mijenjanju postojećeg stanja.

Mirko, ja ne mislim da sam pametniji od tebe,

ali moje i tvoje okolnosti su vjerojatno bile malo drugačije. Ja nisam propuštao prilike, rijetko kad sam što ostavljao za sutra, odmah sam reagirao, nisam nalazio mane, jesam, ali sam išao dalje, puno učio i naučio plivati, pa se otisnuo niz voda, a kormilo nisam ispuštao iz ruku Padao jesam, ali sam se dizao i stizao do cilja! I znaj, ako se boriš, i Bog ti mnogo pomaže!

Ja pričam, a Mirku niz obraz skliznuše dvije suze; vjerojatno je u njima plivala i tuga za nepovratnom prošlošću.

- Valentine, svatko ima pravo na svoje mišljenje, svачiji uspjeh ili neuspjeh su iz njega, produkt su mnogih okolnosti, koje si ti svladao, a ja nisam! Da, griješio sam: tražio sam ženu na dnu čaše vina, a ona nije bila tu, mislio sam kako će sreća sama doći, nadao sam se, ali od nade nije bilo ništa. Nisam imao snage da zatalasam ideje; lutanja i alkohol su postali smisao moga života. Eto, često sam sjedio na obali života i gledao kako život uzaludno prolazi; gledao sam zlatne kočije kako prolaze pored mene, a ja nisam reagirao, niti pružao ruku da i ja uskočim! Mnoge ideje venule su već u pupoljku. Plovio sam niz rijeku, divio se valovima, a kormilo mi ispalo iz ruku, pa su i mene i čamac odnijeli veliki valovi. Sada je došla prošlost da naplati svoje – pričao je Mirku, a na njegovom licu, pogotovo u pogledu, vidjelo se kajanje, toliko kao da u životu nikad ništa dobrog nije uradio.

- Majka me je upozoravala da je život kap vode

na titrajućem listu, no ja u to nisam vjerovao. Trebao sam znati da se u životu-ljubavi i gubi i dobiva. Trebao sam život prihvatiti onakvim kakav je, a boriti se za bolje! Srce mi otkuca život velikom brzinom, nije htjelo čekati da uradim više. Ovu tužnu prošlost-tugu što se nagomilala u duši, treba netko da istoči iz mene. Hladno mi je oko srca zbog samoće. Oprosti mi, Valentine, na ovim jadikovkama, u tebi sam vidio plemenito biće kojem se, evo, požalih za sve moje tuge... – završio je uzdišući, a ja sam samo čekao kada će početi plakati.

- Mirko, živjeti se treba i mora do Božje volje; svi savjeti i utjehe koje bih ti ja sada dao samo su moje razmišljanje, a ne tvoje! Mislim kako bi u sebi trebao napraviti jaku odluku i trasirati, odrediti, kako želiš provesti preostali dio života. Postavi neku oznaku do cilja i ne silazi više s puta! Izvini, mislim da bi bilo dobro da nađeš kakvu bakicu, da ti istoči tu tugu iz tebe! Uostalom, Bog je svačiji, možda je tvoja sreća iza šeste krivine, tko zna...! – pokušao sam ga ohrabriti.

- Hvala ti, Valentine, na potrošenom vremenu i na dobronamjernim savjetima, stvarno ti ovo nikad neću zaboraviti, ni što si me saslušao, ni što si me ohrabrio i uputio! Ako je grijeh izgubiti volju za životom, neka mi Bog oprosti i da mi snage da nastavim tragati za srećom i smislom života...

Boravio sam u Bihaću. Mobitel je zazvonio, a nedjelja je i čudno mi je da me netko zove tim danom. Javio sam se: bio je to drugi čuvar na fakultetu koji mi je saopćio kako je dolazio Mirko i rekao mu kako više ne može raditi na fakultetu. Negdje je morao hitno otputovati, rekao je čuvar, te mi prenio Mirkove pozdrave i zahvalu za sve što sam za njega učinio. Nakon što je sve to „izrecitirao“, čuvar je zastao kao da očekuje da mu objasnim što sam to ja uradio za Mirka; njegova radoznalost čula se čak i kroz telefonsku slušalicu.

- Mijenjaj ga dok ne nađemo drugoga čuvara – naredio sam i spustio slušalicu.

Mirko mi se bio uvukao pod kožu, iako mi je izgledao čudan, smiješan i pomalo naivan. Znao je uspostaviti dobru komunikaciju, dobar dijalog, te postaviti mudra pitanja. No, uza sve to, nikako mi nije bila jasno kako ima toliko hrabrosti – tek tako napustiti posao, a danas nijedan posao nije lako dobiti, i otići nekuda?! Na trenutke mi je djelovao nestabilno, razočarano u život, pa sam se čak plašio da sebi ne učini što naopako.

Nisam kreirao njegovu sudbinu, nisam nizašto kriv, zamjenu ću lako naći, no ipak sam još neko vrijeme nastavio razmišljati o Mirku. A onda je, kao što se to i inače dešava, potonuo negdje u podsvijest, pa sam – pošto se više nije javljao – gotovo zaboravio i da je postojao.

Prošlo je tako možda i pola godine, a o Mirku nikakvih vijesti, ni gdje je, ni čime se bavi. Pošto je ipak ostavio na mene prilično jak dojam, želio sam znati što se to zbiva s njime, gdje je? Tako sam jednog dana, nakon što sam završio s predavanjima u Travniku, upalio auto i otišao u Dolac, njegovo mjesto boravka, ne bih li od koga saznao bilo što o njemu. Pronašao sam kuću, obilazio, zagledao, no u njoj nije bilo ni Mirka, niti bilo koga drugog.

Upravo kad sam pomislio da sam došao uzalud, ispred susjedne kuće pojavi se neka žena i bez pozdrava dobaci:

- Ako tražite Mirka, on je otišao u Njemačku i ne znamo kad će doći.

Ostavio sam joj broj svog mobitela i zamolio da je da mu prenese moj pozdrav, te moju želju da mi se javi kada dođe iz Njemačke.

Bio je siječanj, vrijeme predavanja, ja sam na fakultetu u Travniku. Dva naredna sata imam pauzu, razmišljam kuda otići kako bih se malo opustio i odmorio. Mobitel zvoní, broj je nepoznat, načas se dvoumim hoću li se javiti i onda to učinim. Glas poznat – to je Mirko!

- Zdravo, Valentine! Želim bih te vidjeti i s tobom popričati, ako imaš vremena?

Za petnaestak minuta Mirko je stigao u lijepi

restoran u rodnoj kući Ive Andrića, gdje smo se dogovorili naći. Došao sam prvi, sjeo, kad, evo i Mirka: u dobrom odijelu, ispod odijela bijela košulja, fina kravata, sav uredan; pozdravljamo se i ljubimo, a Mirko mi zahvaljuje za moju brigu – susjeda mu je prenijela. Želi da sjednemo, popijemo, pojedemo nešto i popričamo, naravno ako imam vremena i ako to želim. Odgovaram mu kako sam nestrpljiv i kako jedva čekam saznati što se zbivalo s njim otkad je onako iznenada otišao.

- Valentine, ja sam ti prije moga odlaska u vojsku imao jednu djevojku, Slavicu, koju sam ludo volio. To je ona na koju sam mislio kada sam spominjao miris suhog sijena. Pred sami moj odlazak u vojsku nismo se rastavljali jedno od drugoga, čak sam je vodio mojoj mami kako bi je upoznala. Molila me da je vjerim; mislio sam da je to formalnost, pa sam to ostavio za kasnije, iako me je i mama molila.

Bilo je ljeto, kosilo se, kupilo se sijeno, a Slavica i ja se sakrijemo iza rijeke, skinemo se, sunčamo se, valjamo se po sijenu, ljubimo se. Ja jednom htjedoh da uradim i ono, znaš na što mislim, no ona mi reče da ima „crvene dane“ i ja odustah.

Malo potom sam otišao u vojsku, dvije godine. Kad sam, nakon godinu dana, stigao na odsustvo, najprije sam potražio Slavicu, ali to nije bila ona Slavica koja me je tako mnogo voljela, već neka druga, hladnija, nezainteresirana za mene; čak mi prije toga nije odgovorila na nekoliko pisama, pa sam se sada

samo uvjerio kako nema ništa od naše ljubavi.

Ipak, nadao sam se, jer, moram priznati, volio sam je i želio kao nikad nijednu drugu. Kada sam završio vojni rok i došao kući, Slavica je već bila u Njemačkoj; odvela ju je jedna rodica, a odmah potom se i udala za nekog Nijemca.

Moj Valentine, iako mi je iz susjedstva, ja je nisam više nikad vidio, iako sam to mnogo puta želio!

Pažljivo sam slušao Mirka, ne želeći ga prekidati, čekajući da nastavi svoju priču.

- Valentine, „nikad ne reci nikad“ je izreka koju sam znao, ali nikada nisam o njoj razmišljao, pa ona vaša priča da „sreća može biti iza šeste krivine“, pa ona „nikad nije kasno“, pa ona da nađem kakvu bakicu koja će iz mene istočiti naslage tuge i jada, stvorene od samoće.... Sve se to obistinilo, ti si mađioničar, prorok, hvala ti! – uskliknuo je Mirko pa nastavio:

- Nakon nepunih godinu moga rada na vašem fakultetu, došla je moja bivša, Slavica, iz Njemačke, da me vodi sebi! Njen muž je, naime, prije dvije godine umro, ostala je sama, jer djece nisu imali. Dosadila joj samoća, raspitala se o meni, pronašla me i predložila brak. Shvatila je kako je od nekadašnje ljubavi ipak ostao barem neki dio, a dobro bih joj, odmah mi je rekla, došlo i to da ima nekoga tko će joj pomoći voditi veliko imanje u Bargauu kod Allena. Ima dvadeset radnika na imanju, treba joj netko

tko bi joj pravio društvo i pomagao u organiziranju poslova.

Slavica je mlađa od mene tri godine i kad smo se susreli, prvi put nakon tolikih godina, još uvijek je izgledala jako dobro. Pristao sam bez razmišljanja, računajući da ću, ako počnem razmišljati, naći sto razloga, kao što mi se uvijek dešavalo. No, iznio sam joj svoje uvjete: da nekoliko mjeseci godišnje provodimo ovdje, u Docu, i da mi ispriča zašto me je zaboravila kada sam bio u vojsci.

Bio je još jedan uvjet, koji je također odmah prihvatila, a to je da vodimo ljubav na suhom sijenu, da nas miris sijena podsjeti na mladost i brzu prolaznost života.

Ja neću reći da se pišam na ovu sreću, bolje ikad nego nikad, jer, ako Bog dadne i bude života, želim ostvariti moj životni san – putovati! Želim da i ti dođeš kod nas u Bargau i vidiš moju bakicu koja mi istoči tugu iz mene, učini me sretnim, kao i onda kada smo se valjali po suhom sijenu u našem Docu! Trebalo je čekati: „Tko čeka, taj dočeka“! Nisam znao što čekam, ali, davno je rečeno: Bog je svačiji!

Potekle su mi suze radosnice! Toliko sam se radovao Mirkovoj sreći, posebno kad je rekao kako se našao netko tko „može istočiti tugu iz njega“. I svemu ostalom sam se radovao: njegovom izgledu, njegovoj sreći, čak i pozivu u Bargau! Da, nadao sam se kako će Mirko ostatak života provesti dobro!

Obećao sam mu kako ću jednom stvarno doći kod njega u Njemačku i još jednom podijeliti sreću, jer mi se Mirko dopao kao čovjek još od prvoga dana našeg susreta.

Dugo smo još sjedjeli i pričali o svemu i svačemu, a onda smo ipak morali svatko na svoju stranu. Pozdravili smo se, krenuo je, otišao nekoliko koraka, a onda se naglo vratio i ponosnim glasom dodao:

- Valentine, bio si u pravu: u Njemačkoj se ništa što se može uraditi danas ne ostavlja za sutra! Ja sam skoro sve u životu ostavljao „za sutra“. I nikad nisam shvatio da i duši treba hrana: zabava, ljubav, vjera i ...

Vuk dlaku mijenja, a ćud nikad

Moja supruga izrazila je želju tijekom nekog od narednih vikenda otići s djecom u Austriju, u Graz. Nisam imao ništa protiv, dapače, radovao sam se tome. U Grazu je imala prijateljicu koja je tamo godinama živjela i radila.

I vidi slučajnosti: samo nekoliko sati nakon što je supruga izrekla svoju želju, zovnu me prijatelj i reče kako za jednog od narednih vikenda planira u Brčko, kod sestre, pa ako mi se ide, kaže, mogu i ja s njim, a bilo bi mu bilo drago da odemo zajedno. Lijepo, mislim se: supruga u Graz, ja u Brčko!

Predavanja, pripreme za predavanje, čitanje, usavršavanje, studentski testovi i sve druge obveze doista psihički umore čovjeka. Bilo koji vid odmora i opuštanja dobro dođe, a pogotovu izlet u drugo mjesto i kontakt s drugim ljudima.

Dva tjedna kasnije, petkom, u rano popodne, supruga ode ka Grazu, a ja ka Brčkom. Putovali smo prijateljevim 'mercedesom', polagano i sasvim udobno. Lijepo je putovati kada nema žurbe ni gužve na cesti. Svratili smo u jedan dobar restoran, a kasnije i na kavu. Prijatelj mi je počesto spominjao sestrinu prijateljicu: zajedno rade, a i stanuju, u jednosobnom stanu. Prijatelj je bio nedavno i, evo, zaželio opet, a naravno da ima razlog za to.

Sestrina prijateljica je neudana djevojka, plavuša, zgodna i šarmantna, ima oko trideset godina; kada ju je moj prijatelj ugledao, odmah se zatreskao do ušiju. Stalno priča o njoj, jedva čeka vidjeti je.

Upitao sam:

- Prijatelju, što ću ja raditi dok se ti budeš zabavljao sa svojom dragom?

- Ti se zabavljaj s mojom sestrom; ona je raspuštenica, ima sina od tri godine i on je kod moje mame, a o njenoj ljepoti ti ne želim pričati, to ćeš vidjeti - sasvim ozbiljno mi odgovori prijatelj i dometnu:

- Da znaš, rekao sam sestri da će sa mnom doći jedan stariji donžuan. Ona ima trideset i pet godina.

U Brčko smo došli u predvečerje. Prijatelj je odmah predložio da nas dvojica pođemo u jedan krasan restoran na Savi, a sestru i dragu je telefonom pozvao da nam se pridruže nakon što se spremne za izlazak.

Njih dvije došle su sat vremena nakon nas, a mi smo dotad već popili po nekoliko čaša šljivovice.

Ugledao sam dvije ozbiljnije, lijepe dame. Nakon pozdrava i upoznavanja, sjele su za naš stol. Nisam baš ozbiljno shvaćao svog prijatelja koji je, dok smo se vozili, stalno hvalio i svoju sestru i njenu prijateljicu, no, sad sam se uvjerio da nije pretjerivao, jer su doista izgledale prekrasno. Možda je u toj mojoj procjeni bilo i vikend-raspoloženja ili utjecaja alkohola, ali su meni izgledale kao boginje. Odmah sam pomislio kako moj prijatelj stvarno ima ukusa za žensku ljepotu i šarm.

Prijatelj se izljubio i sa jednom i sa drugom, a ja sam se ljubazno rukovao i upoznao sa damama. Uskoro je naručena večera za četvero, pa smo prešli na crno vino. Veselo se pričalo, upoznavalo tko je tko, što tko radi, kako tko živi ...

Vino ne miruje ni u buretu, i tamo pjeva, a kamoli u ljudskim stomacima, pa smo ubrzo počeli pjevušiti, i to lagane starogradske pjesme.

„U vinu je istina“. Poznata narodna izreka još jednom se potvrdila kao točna! Komplimenti su se dijelili nemilice, oči su svijetlile, nisu nedostajali ni zaljubljeni pogledi, kao ni izljevi ljubavnih osjećanja.

Duže od pet godina nisam napravio preljub, obećao sam ženi i želim održati obećanje! Ta misao stalno je iskakala iz duboke podsvijesti! Kada sam izdržao da sa Šejlom ne bude ničega više od onog što je moralo biti, izdržat ću i noćas, mislio sam.

Prije sam rijetko kušao alkohol, pa mi je bilo kudikamo lakše kontrolirati osjećanja, no, evo već

dvije godine pomalo popijem s prijateljima. Mora se, ako čovjek ne želi ispasti čudan, pa čak i nepoželjan u društvu; netko će još pomisliti da si tu kako bi špijunirao društvo kada se jezici razvežu.

Sati su prolazili, raspoloženje je otišlo do neba i, po svemu, nije se namjeravalo spustiti. Prijatelj se ljubaka sa svojom dragom, a ja se borim sa samim sobom. A prijateljeva sestra – e, ta ne skida oči s mene!

Prijatelj predlaže da se ide, što se bespogovorno usvaja, pa plaćamo račun i odlazimo u stan.

Šala, smijeh, raspoloženje, nastavilo se i u stanu. Prijatelj u jednom trenutku namignu i samo kratko reče kako više ne može izdržati; uze partnericu za ruku i odoše u sobu. Njegova sestra i ja ostadosmo u dnevnom boravku, u kome se nalazio jedan kauč i nekoliko fotelja. Raspoloženje se izmijenilo, pomalo raskalašeno ponašanje odjednom je zamijenila ozbiljnost i neugodnost. Ona prgovori prva:

- Brat mi je rekao da si veliki donžuan, te da si jedan od zgodnijih muškaraca u Bihaću...

- Ma to je nekad bilo, vrijeme je učinilo svoje; zadnjih par godina sam puno učio i još učim, magistrirao sam i doktorirao ekonomiju, knjige su mi zamijenile ženske - sasvim ozbiljno sam izbacio iz sebe.

- Ja sam ovdje radi posla, udaljena od roditelja i djeteta, meni je potrebna ljubav, a ja je nemam - istaknula je tužnim glasom.

Upitao sam:

- Gdje ću leći, na ležaj ili na jednu od fotelja?

- Vi na ležaj, a ja ću na fotelju – pomalo tužno je dodala.

Skinuo sam se sve do gaćica, bilo je ugodno toplo, legao sam i odmah zažmirio.

Nekoliko puta me hvatao san, ali mi je i najmanji zvuk smetao da se izgubim i otplovim u carstvo snova. Nikakve želje nisam imao osim da zaspim. No, nika-ko nije išlo; možda me ometala neka podsvjesna želja. Da sam se prije šest godina našao u ovakvoj situaciji, prijateljeva sestra već davno bi bila silovana, ako ne bi htjela voditi ljubav sa mnom.

Primijetila je da ne spavam, pa se izvinula ako smeta i priznala da ne spava ni ona. Otvorio sam oči, ulična svjetlost je prilično dobro obasjavala prostor, tako da sam mogao vidjeti fotelje i žensku, skoro голу figuru, kako leži u dvjema foteljama. Primijetila je da sam progledao, te se podiže u sjedeći položaj, želeći da pričamo dok ne zadrijemamo. I ja sam malo podigao glavu, prilagodio se svjetlost koja je dolazila svana i veoma upadno gledao pravo u njene grudi.

Na njoj je bila neka sasvim prozirna spavaćica, tako da se svaki dio tijela mogao vidjeti. Primijetila je pogled koji je na nju imao uzbuđujući utjecaj. Vidjelo se, bradavice iz dojki su tako brzo izlazile kao da hidraulika izbacuje neki klip iz ležišta. Uvijek sam bio slab na tu pojavu, taj prizor; od toga sam se i ranije

gubio, a evo me sad opet počelo spopadati! Unatoč mojoj želji vezanoj za obećanje o vjernosti, strasti su zavladaile, više nisam imao kontrole nad sobom! Postao sam vreo od vatre što je buknila u meni, tijelo mi slomiše probuđene želje. Sve su strasti jače od razuma.

„Oprosti mi, ženo moja“, pomislio sam, „izdržao sam šest godina, ne mogu više, ovo mi je vjerojatno jedna od posljednjih prilika, godine prolaze, ja ću ...“

Ustao sam, prišao tom divnom ženskom biću, uzeo ga u naručje i prinio do ležaja. Čuo sam jako kucanje njenog srca; ako je to znak jakog uzbuđenja, onda me zaista strasno željela! To je bilo to, čak i u polumraku to se moglo vidjeti po njenom pogledu.

Pretvorio sam se u divlju životinju; padali su strasni poljupci, tijela su se stezala i lomila u grču, motala jedno oko drugog kao zmije, izmjenjivali su se položaji i igre - postao sam vulkan iz kojeg je sve do jutra istjecala lava. Zaspali smo nekad pred zoru i probudili se u kasno popodne.

Bilo bi besmisleno opisivati i drugu noć – sve se ponovilo, još ljepše, ali i s pomalo sjete, budući da smo znali kako je to posljednja noć.

Nedjelja popodne, auto je jurio u pravcu Bihaća. Sjedio sam na zadnjem sjedalu auta i razmišljao o tome kako mi je izgledalo da je moj ljubavni život pred samim gašenjem: mnogo se radi, putuje, uči, bračna monotonija, godine, a vidi što se desi – bio

sam bolji nego ikada u životu! Nikada čovjek ne zna kad je stvarno kraj!

Pitao sam se hoće li moja supruga po nečemu 'prepoznati' da se desilo to što se desilo? Ne bih onu scenu njene svađe i plača da doživim još jednom, pogotovo zbog djece - uvjerio sam ih da sam šest godina bio dobar i vjieran, a sada... U svoj toj zabrinutosti, na um mi pade stara poslovice: „Vuk dlaku mijenja, a ćud nikad!“

U nedjelju, u ranim popodnevnim satima, prijatelj i ja smo stigli smo natrag, u Bihać. Čim sam se istuširao, zaspao sam i nisam se budio sve do jutra.

Stigao je i poziv od supruge: obavijestila me je kako je odlučila ostati u Grazu još tjedan dana; prijateljica ju je molila, djeca ionako imaju raspust, a ona je uzela slobodnih dana od godišnjeg odmora.

Obradovao sam se toj njenoj odluci. Trebam učiti, trebam što prije zaboraviti Brčko, trebam obaviti još mnoge obveze. Ionako sam rijetko išao na fakultet, malo izađem na kavu i brzo se vratim knjizi i obvezama.

Čitao sam, ali nikako nisam mogao izbjeći pogled kroz prozor, na balkon susjede Šejle. Čitao sam unutra, u kući, bilo je prevruće da bih mogao na balkonu. Šejla je tih dana bila kući i često sam je viđao na njenom balkonu, sunčala se. Njeni roditelji vjerojatno nisu bili kući, jer se sunčala bez grudnjaka,

a ponekad i sasvim gola. Malo-malo, pa je bacala pogled na moj dnevni boravak, vidjela je da sam kod kuće. Tako me Šejla izazivala svojim grudima i svojim oblinama, budila u meni želju, muški ponos, potrebu da pokažem kako nisam kukavica ni slabić.

Šejla me ne jednom, pa tako i sada, natjerala na razmišljanje o tome je li preljuba grijeh i je li to što su dvoje ljudi po svojim godinama predaleko jedno od drugog još veći grijeh, a u glavu mi je odjednom došlo i nešto što mi je jedan prijatelj davno pričao, da postoje vjere i sekte čije svete knjige grijehom smatraju neispunjenje seksualne želje kada seks zaželi ili zatraži žena.

Uronio sam u razmišljanja, kad zazvoni telefon. Radovao sam se, pomislio sam da zovu supruga i djeca. Javio sam se; na drugoj strani žice lijepi, nježni glasić susjede Šejle:

- Valentine, ili dođi na kavu ili dolazim ja kod tebe? Znam da tvoji nisu kući, a nisu ni moji, otišli su na Jadran.

Zbunila me, iako sam tako nešto očekivao, no nikako mi to nije odgovaralo danas, jer sam još uvijek bio preumoran od vrućeg vikenda u Brčkom.

Morao sam nešto odgovoriti i grozničavo sam razmišljao... Odbiti je teško, gotovo nemoguće, ali ne danas! Možda sutra ili prekosutra, da se psihički priprelim, ne bih sebi nikad oprostio ako tu ispadnem slabić! Za svih tih godina bavljenja mojim

„sportom“ nijednoj nisam ostao dužan u ispunjenju njenih želja, naravno, ako sam našao vremena za to i znao želje svake od njih.

Šejla je prihvatila moj prijedlog da dođem kod nje za dva dana. Kako dogovoreno, tako i urađeno. Kad je uveliko pao mrak, nakon devet sati, ušao sam u njenu kuću. U dnevnom boravku je bio apsolutni red: sve je blistalo od čistoće, a jedna crvena svjetiljka i nekoliko svijeća stvarali su odličan ugođaj. Na stolu otvorena boca vina, čaše natočene, nekoliko različitih mezetluka i grickalica, a i ono najvažnije: božanstveni osmjeh mlade, lijepe i ljubazne Šejle!

Nazdravljali smo jedno drugome, smijali se i uživali u laganima evergrinima. Opuštanje je bilo pravo, nikakvoga straha, i moji i njeni su daleko od Bihaća. Nakon nekog vremena odlučio sam joj reći sve što sam se odavno spremao:

- Šejla, ti si lijepa, ma ne lijepa, nego prelijepa djevojka, već nekoliko godina te gledam kao vuk, ali ti si mlada, tu smo u susjedstvu, prijateljica si moje kćerke; morao sam se suzdržavati od želje da s tobom nešto napravim – počeo sam. - Poslije onoga što se desilo u mojoj kući, kada si mi došla i sasvim gola bacila se na mene, dobio sam želju koju neću sputavati, jer ti to želiš. Ja sam muškarac koji se bavi tim sportom; tebe gledati na balkonu голу, a ne poželjati te tako lijepu, bilo bi to nenormalno.

Dok sam ja to pričao, Šejla je već bila gola i tražila dozvolu da i mene skine.

Za nekoliko minuta bili smo na podu, na mekoj deki, utonuli u strasti koje su se razvijale godinama. I opet je igra trajala do zore, a možda bi i duže da se prije svanuća nisam morao vratiti u svoju kuću, ipak se pomalo plašeći očiju mogućih svjedoka.

Nisam se pokajao: Šejla je mlada, lijepa, moderna djevojka, koja želi živjeti život, kakvim žive generacije ove epohe. Sve se pretvorilo u želju da, dok nisam sasvim ostario, još koji put budem sa Šejlom.

Moram priznati da sam bio poželio djecu i suprugu.

A što na sve kaže Valentinova supruga?

Poslije izvjesnoga vremena dobio sam pismo od Valentinove žene. Dugo vremena se nečemu nisam tako obradovao kao ovome pismu. Sada mi je bilo lakše završiti ovu priču, a da ne opteretim svoju svijest i podsvijest. Odvojio sam se u svoju radnu prostoriju i proučavao ga.

Starinsko pismo koje je poštar donio na moju adresu u Kreševo. Pisano rukom, prilično lijepim, kintnjastim, odmah se vidjelo, ženskim rukopisom, koji su djevojke nekada, u mojoj mladosti, trenirale kako bi ostavile što bolji dojam na primatelja.

Da ne okolišam i ne prepričavam, evo toga, za mene iznimno lijepoga pisma neobične, pametne i privržene supruge...

Poštovani gospodine Anto,

našla sam pismo, pročitala i razumjela što želite.

Zlatan mi nikada nije pričao o Vama, no, snašla sam se i sve saznala. Otvorila internet stranicu, tamo sve piše.

Vi ste jedan pisac, čovjek koji je prvo osigurao materijalnu egzistenciju, naravno, skupa sa suprugom, uveo sinove u život i biznis, a sada, živ-eći u svom trećem životnom dobu, ostvaruje svoje mladalačke snove: pišete, opisujete, ukrašavate, tuđe živote-avanture. Pokušavate odaslati dobre vibracije i oko sebe širiti pozitivnu energiju.

Moj Zlatan, kojega Vi stalno zovete Valentin, uspio Vas je impresionirati svojim zgodama i nezgodama. Slučajno sam čula kako ste, impresionirani njegovim uspješnim životnim putem, odlučili o njemu i po njemu projektirati književni lik, tj. pisati nekakvu priču ili roman. Ja osobno ne vidim po čemu bi on bio nekakav poseban karakter u literaturi, ali, budući da već dobro znam njegove priče, želim Vam reći nešto o njemu što samo ja znam.

Moj Zlatan, a Vaš Valentin, šarmantan je i zabavan čovjek, odan obitelji, predan poslu, sve dok je Zlatan. Čim postane Valentin, on najednom postane osoba neusmjerena na bilo kakav realan cilj, čovjek kojemu ništa nije sveto, koji ni u što ne vjeruje i ničemu se ne predaje. Dugo godina sam ga promatrala i pokušala uočiti trenutak njegove transformacije iz jedne uloge u drugu... Teško je to uočiti, ali to pretvaranje iz jedne u sasvim drugu i drugačiju osobu događa se u hodniku, i to u trenutku kada obuva cipele. Do trotoara se preobrati i ja tek

s prozora mogu vidjeti da to pred kućom nije Zlatan koji je maloprije bio u kući, već Valentin!

Vi ste sasvim sigurno čuli za izreku da iza svakog uspješnog muškarca stoji snažna žena. Sav moj bračni život sveo se na to da tog divnog Zlatana usmjerim na nekakav cilj koji će ga ponijeti da napravi izbor i da jednom, svom svojom energijom, ljubavlju pa i životom, stane iza svog izbora! Čini mi se da sam uspjela nagovoriti ga da doktorira i da se koncentrira na taj cilj.

Na putu razvoja njegove duše bilo je suđeno da me sretne. Njegov zadatak je da iz našeg susreta uzme sve što je dobro i pozitivno, da to njegova duša upije! Ja se svim silama trudim pomoći da bude dobro, onakav kakvog ga ja volim i uspješan u životu! Jer, samo takav će valjati meni, svojoj djeci, a i ostalima.

Gospodine Anto, sigurno vam je Zlatan rekao da sam fakultetski obrazovana, i to pravnica. Upoznala sam ga dok sam obavljala praksu u tvornici u kojoj je on bio direktor, zaljubila se u njega, a i on u mene. No, nije dugo prošlo, a ja sam posumnjala u njegove avanture i primijetila sažaljive, a u isto vrijeme i zavidne poglede žena iz tvornice. Zato sam ubrzo prešla raditi u Rudarski institut, gdje i sada radim, samo da se ne izlažem neugodnostima. No, ni to nije pomoglo. Prečesto su zvonili telefoni, pa čak i dok sam bila u trudnoći, porodilja, i uvijek su ga tražile razne žene.

Pravdao se da je to zbog posla, ali bi se ubrzo

obukao i hitno otišao vani. Često sam gledala njegove košulje i na njima, na kragni, po ramenima i drugdje, karmine raznih nijansi. Ne mogu ni nabrojati sve dokaze njegovih stalnih avantura, a čini mi se da bi ponekad imao i više ljubavnica u isto vrijeme, i to u nekoliko gradova. Sve sam to znala, ali mi smo imali djecu, pa mi je pomisao da ih ostavim bez oca uvijek izazivala suze i strah.

No, jednom, kada je jedna od njegovih ljubavnica došla na naša vrata dok je on još bio na putu u Zagreb, i rekla mi da je trudna sa njim, čvrsto sam odlučila da ga ostavim i sa djecom odem u podstanare. Jadnu djevojku sam uvela u kuću i, pošto je ipak bila u ranoj trudnoći, pomogla joj novčano i intervencijom. Poslije nekoliko dana kod rodice ginekologinje u bihačkoj bolnici, pomogla sam da abortira i ne upropasti svoj život do kraja. I zamislite, baš u trenucima dok sam pakirala kufere, u posjet je došla njegova majka. Shvatila je zbog čega se pakiram, ali je rekla nešto neobično:

- Snaho, nemoj, molim te, to učiniti, dovoljno sam ja lošeg napravila i upropastila ga!

Vjerujem kako jedva čekate da Vam ispričam što se zapravo desilo, pa ću biti što je moguće kraća.

Poznato Vam je da je Zlatanov otac umro dok je on imao samo četiri godine i da je njegova majka tada imala jedva tridesetak godina. Sa dvjema djevojčicama i sinom nigdje nije prispjela u malom i patrijarhalnom gradiću kao što je Bihać, naročito,

tih godina. Borila se koliko je mogla, šila po cijelu noć kako bih ih othranila i odgojila. Imala je dosta udvarača, ali od šivaće mašine i od ostalih poslova oko troje djece, nije stizala ni da ih sasluša, pa je ostala sama, tj. nije se preudala.

Nakon desetak godina, moja svekrva je bila u ranim četrdesetim, ali njene lijepe plave oči još uvijek su plijenile muškarce, a vitko tijelo izazivalo uzdahe. Zlatan je u to doba imao najboljeg druga koji se zvao Damir i imao je jedva devetnaest godina. Lako možete zamisliti da mu je tri godine stariji drug bio uzor u svemu: divio mu se, učio od njega kako se zavode djevojke, kušao s njim prvo pivo i sve ostalo što inače rade tinejdžeri. Damir je ustvari bio jedini muškarac koji je slobodno ulazio u njihovu kuću kad god je htio, a ponekad bi i prespavao, kad bi do kasno gledali film ili igrali karte.

U ono doba, kao što se vjerojatno sjećate, u srednjim školama su organizirane male ekskurzije „Stazama revolucije“: djeca su išla posjetiti Kozaru, Sutjesku, Drvar, Jablanicu, itd. Možete sad zamisliti što se desilo u duši mladog tinejdžera koji se ranom zorom, prije vremena, vratio sa ekskurzije i, utrčavši u majčinu sobu, našao u njenoj postelji svog najboljeg prijatelja Damira...

Zlatan je skočio na svog druga i počeo ga udarati, ali je svekrva uspjela da ih nekako razdvoji.

I ako mislite da je to Zlatanu bilo najgore, varate se! Svekrva je stala ispred Damira i na taj način se, po prvi put, odlučila za nekog drugog

muškarca. Zlatan, jedinac među dvjema sestrama, do tada je uvijek bio centar njenog svijeta.

Usamljena žena, koja deset godina nije bila ni s jednim muškarcem, a u namjeri da opravda Damira, satima je smirivala sina uz objašnjenje da je ona kriva, da je usamljena, a da je mladić bio tako nježan i dobar prema njoj, kao što nikad nitko nije bio i da takav mladić koji pruža ženama ljubav, nježnost i pažnju može slomiti srce bilo koje žene, pa makar bilo čvrsto kao stijene oko Une.

Pretpostavljate, gospodine Anto, da mladost ipak brzo prevaziđe i takvu bolnu krizu, pa je Zlatan polako zaboravljao taj događaj, ali je već tada negdje u svojoj podsvijesti vjerojatno ubilježio činjenicu da se svaka žena može osvojiti. Barem tako mi je govorila svekrva toga dana kad me je odgovarala od pakiranja, zaklevši me da mu to nikad ne spomenem, a Vi ste prvi čovjek kojemu ovo govorim, jer znam da ste gospodin, ali i da Zlatan na neki način i nije potpuno kriv za svoje nemoralno ponašanje. Sigurno i sami znate da nam takvi traumatični događaji iz mladosti, ponekad odrede cijeli život, a da toga i nismo svjesni.

Te večeri, nakon što sam se prestala pakirati, kad je moj muž došao s puta, ja sam mu rekla da znam sve o njegovim avanturama i da ne mogu dalje, ali je obećao da će se promijeniti i da će sve biti u redu. Poslije dugo vremena sam mu povjerovala i satima smo vodili ljubav, kao da nam je bilo prvi put...

Narednih pet-šest godina Zlatan se zaista posvetio porodici i karijeri, a ja sam bila presretna. No, često se desi neki splet okolnosti koji preokrene naš životni tok u sasvim drugom pravcu. A ovdje sam možda i ja kumovala, jer sam podlegla stalnim pozivima moje prijateljice Vesne iz Austrije da je posjetim. Djeca su se jako radovala tome, a ja nisam imala sumnje da će jedno putovanje vratiti Zlatana na početak priče. Sad se čudite kako znam što se sve desilo, ali, iako je moj muž obrazovan, u kompjutere se razumijem bolje od njega, pa sam tako u ostavljenim dokumentima pronašla tekst koji Vam je slao e-mailom: jednostavno se greškom 'spasio' i ja sam ga pročitala. Tako sam i saznala da se, kad je došao u kontakt sa zgodnom ženom, sestrom njegovog prijatelja, koja ima trogodišnjeg sina (samo godinu mlađeg nego što je on imao kad je njegova majka ostala udovica), jednostavno nije mogao suzdržati. A sve što se kasnije dešavalo sa našom mlađahnom uspaljenom komšinicom Šejlom, bilo je ustvari samo nastavak...

Dragi gospodine Anto, samo sam željela da Vam sve ovo ispričam, a Vi sada procijenite da li će moj Zlatan biti vaš junak ili, kao što vi pisci i pjesnici često kažete, antijunak.

Ja sam sama napravila svoj izbor i ostala uz njega takvog kakav je, a da li sam pogriješila, vjerojatno nikad neću znati sa sigurnošću...

Srdačno Vas pozdravljam!

Moli boga za snagu

Iz mojih susreta s Valentinom ugrubo sam skrojio mozaik o tom sportašu ljubavi. Bilježio sam njegove priče-avanture i počeo o njemu razmišljati kao o liku za priču ili roman. Literatura je puna sličnih likova. Tražio sam neku osobitost koja bi njega izdvojila....

Kroz dugu povijest ljudskog roda, osobe, muškarci i žene, koje su znale više, bile mudrije, imale više razumijevanja prema drugim ljudima, bile ljubavnije, dijelile više ljubavi, mnogo su više i dobivali, i to u svakom pogledu. Tu je i korijen nastanka narodne izreke: „Tko umije, njemu dvije“!

Lijepo manire nije dovoljno samo poznavati, treba steći fine navike i znati ih primijeniti u svakom potrebnom trenutku i u svakoj životnoj situaciji; riječi spasa, riječi pohvale, riječi za povratak optimizma, riječi kojima ćeš fascinirati sugovornika, te će te

prihvatiti za prijatelja i ...

Valentinovo umijeće osvajanja ženskih srca je u ovoj epohi življenja još uvijek kritizirana sposobnost, odnosno, moralno i društveno osuđena. Ali, nemojmo zaboraviti da je Valentin bio odličan učenik, dobar student, magistrirao i doktorirao ekonomiju, bio dobar direktor u tekstilnoj tvornici, dobar predavač... Zanimarimo tu Valentina i njegove izuzetne sposobnosti za skoro sve životne djelatnosti.

Idemo sada u drugu krajnost, prema onim osobama koje u svom životu, zbog nedostatka znanja, hrabrosti, ljubaznosti, ljubavi, nikada ne uspostave kontakt s drugim spolom. Umru su u želji da nekoga poljube, da imaju odnos, da steknu potomstvo, da završe neku školu, fakultet, da postanu nešto i ...

Ispričavam se onima koji nisu imali uvjete za navedeno. Govorim o osobama kojima je nedostajalo odlučnosti, hrabrosti, snage i volje.

Čovječe, nekada ti treba samo još malo, na vagi si, treba gram pa da prevagne ona strana gdje su odlučnost, snaga, hrabrost i volja, da i ti uspiješ u svakom pogledu!

Bog ti je dao pamet, uključi je u svakom svom razmišljanju, donošenju odluka, pobjeđivanju snage i volje, u svladavanju životnih prepreka. Ako se prepustimo stihiji vremena da nas nosi, ništa ne poduzmemo za uključivanje u normalan životni tok, desit će nam se kao i Mirku iz ove priče, da se tek u

zrelim godinama upita:

- Gdje sam dosad bio i što sam radio, vrijeme prohujalo, a ja sam, bez igdje ikoga i ičega? Ostala mi je još samo nada, jer nadu treba imati i kad nade više nema.

Uhvaćen u ralje profiliranja lika, najednom dobih želju da se nađem sa njime. Bilo je neke šupljine u njegovu ispunjenom životu. Do sada je uvijek on inicirao naše susrete, ovog puta sam ja nazvao njega. Čim smo se našli i sjeli, zamolio sam ga da mu ispričam jednu anegdotu.

- Ispovijedao se jedan kršćanin pred svojim svećenikom. Svećenik ga upita što je sagriješio. Odgovorio je kako je i dan i noć kod tuđih žena. Svećenik ga blagoslovio i rekao mu da se moli Bogu za snagu.

Meni je ovo bilo smiješno, ali Valentin kao da nije odmah razumio priču. Zamislio se:

- Snage još uvijek imam, treniram. Slab je nogometaš koji ne trenira. Ja još uvijek treniram i igram!

- Biće ti teško kad jednog dana svoje treninge budeš morao prebaciti u naslage sjećanja, a igre uplastiti u prošlost – oprezno sam ga navodio na neminovnost.

- Gospodine Pjesniče, ja nemam osjećaj da sam veliki zavodnik! – uzvratio je, pa nastavio: - Vi ste

petnaest godina stariji od mene. Okolnosti u kojima sam ja rastao i djelovao mnogo su bolje nego okolnosti vaše epohe ili epohe ove generacije. Mog sina svaki dan zovu mnoge djevojke, vremena se mijenjaju. Žene ostvaruju svoja prava, emancipiraju se u svakom pogledu: ne kriju osjećanja, puše, bave se sportom, šarmiraju i osvajaju, piju alkohol, otvorenije nastupaju prema muškarcima. Auta, disko-klubovi, kafići i mobiteli pružaju mogućnosti za brža upoznavanja, brže kontakte, tajne razgovore i sastanke. Ove okolnosti će još koju godinu pomagati i meni u mojim avanturama. Tako je sve na ovom svijetu, sve ima dva lica, jedno dobro, drugo loše.

- Život je takav – nastavio je - krenimo dalje prema cilju. Ako imamo cilj, ne gubimo put. A put k'o put: ima na njemu i trnja i ruža, i rupa i krivina. Idući putem, ne zijevajmo gledajući u nebesa, već gledajmo gdje ćemo stati i što ćemo reći.

Čudno je to: što god da netko radio, misli da je u pravu i da radi ispravno. Evo, ja i moj „sport“ se ponekad posvađamo. U ovom smislu, pod mojim „sportom“ podrazumijevam moj superego, koji me je i naveo na ta moja iskušenja; mogu li ja osvajati ženska srca? Uveo me u to. Ima trenutaka kada bih se vratio normalnom životu, ali me ono moje drugo „ja“ vuče u nova osvajanja. Plašim se da će mi u životu nedostajati „ljubavi“ – izrazio je svoju bojazan....

- Pa, dobro, ljubav se transformira iz jednog oblika u drugi - dodao sam.

- Ljubav je životna energija, ona djeluje tamo kamo je usmjerimo. Moj ti je savjet da je usmjeriš prema svojoj obitelji, ubrzo i unucima, i nauci. Dobar sportaš može uspjeti i u drugim disciplinama.

Zamislilo se malo duže nego obično, a onda me pogledao zahvalnim pogledom i prozborio:

- Pjesniče, hvala ti!

Bilješka o autoru

Anto Stanić rođen je 2.II.1942. godine u Crnićkom Kameniku, općina Kreševo. Završio je učiteljsku školu i potom pet godina radio kao učitelj u područnim kreševskim školama, da bi nakon toga, kao i mnogi drugi u to doba, otišao na rad u Njemačku.

Tamo se zadržao desetak godina, a nakon povratka sa ženom Lucom započeo privatno poduzetništvo. Nakon posljednjeg rata počinje se aktivnije baviti književnim radom. Dosad je objavio sljedeće knjige poezije: ***Biseri ispod Inča, Poetske kovanice iz Kreševa, Zlatni stihovi, Pečat moje duše, Život je poezija, Tebi, ljubavi, Kad sam bio dijete, Bosnom do Hercegovine, Anticiklona, Epske pjesme i Kreševski kod***, kao i knjigu izabranih pjesama ***Stotinu jedna pjesma***. Napisao je i autobiografski roman ***Istinita bajka***, te knjige psiholoških oglada ***Ti si kormilar svoga života*** i ***Mudrost življenja***, kao i knjige savjeta za mlade ***Kako uspjeti*** i ***Zlatna pravila života***. Knjige ***Majko, hvala ti*** i ***Kreševski pjesnici*** priredio je s Ivom Mijom Andrićem, a izdao je i obiteljsku monografiju ***Stanić - poduzetnička obitelj iz Kreševa***.

Inicijator je utemeljenja Književne zaklade/ fondacije „Fra Grgo Martić“, koju je osnovao i financira je njegov sin Svjetlan, dok je Anto od samog početka predsjednik Upravnog odbora. Također je inicijator i pokrovitelj brojnih drugih kulturnih manifestacija u Kreševu, ali i u cijeloj BiH.

Sadržaj

Upoznajmo Zlatana - Valentina	7
Valentin na valovima ljubavi	19
Direktor liječi svoje radnice	38
Valentin se upecao	46
I u ratu se ljubi	49
Od Poljakinja do Romkinja	54
Mužiću, što želiš za ručak	63
Crv sumnje	85
Mirkova spoznaja	88
Vuk dlaku mjenja, a ćud nikad	108
A što na sve kaže Valentinova supruga	118
Moli Boga za snagu	125
Bilješke o autoru	131
Sadržaj	135